

Засновник: Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. Видається з 01.01.1998 р. Виходить двічі на місяць. **Головний редактор** Т. Гранчак, д-р наук із соц. комунікацій, ст. наук. співроб., заввідділу політологічного аналізу. **Редакційна колегія:** Л. Чуприна, заввідділу оперативної інформації, Т. Дубас, заввідділу синтезу соціокультурних мережевих ресурсів. Комп'ютерний дизайн: Г. Булахова.

Адреса редакції: НБУВ, просп. 40-річчя Жовтня, 3, Київ, 03039, Україна. Тел. (044)524-25-48, (044)525-61-03. E-mail: siaz2004@ukr.net, www.nbuv.gov.ua. Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 5358 від 03.08.2001 р.

Україна: події, факти, коментарі

Інформаційно-аналітичний журнал

№ 16

ЗМІСТ

Коротко про головне

Двадцять четверту річницю незалежності
Україна відзначила урочистим маршем

Виступ Президента України під час проведення Маршу незалежності
24 серпня 2015 р., м. Київ

Виступ Президента України П. Порошенка на урочистому прийнятті з нагоди
Дня Незалежності України

Виступ Президента на церемонії урочистого підняття Державного прапора
України та відкритті виставки бойових прапорів із зони АТО

Аналітика

Миськевич Т.

Проблеми легітимності та інклюзивності в процесі проведення конституційної
реформи в Україні

В об'єктиві – регіон

Якименко Ю.

Проблеми проведення місцевих виборів на Донбасі
в оцінках політиків і експертів

Партійна позиція

Рудь І.

Нові політичні проекти на місцевих виборах:

Партія простих людей С. Капліна

Економічний ракурс

Рябоконт А.

Очередной украинский энергетический кризис:

причины, проблемы, попытки решения

Наука – суспільству

Міжнародне співробітництво в галузі науки і освіти

Аерокосмічна і авіаційна галузі

Здобутки української археології

Практичні впровадження науково-дослідних і проектно-технічних напрацювань

Питання екології та уникнення техногенних катастроф

Підготовка науково- і науково-педагогічних кадрів

Освіта та кадрове забезпечення в Україні

Охорона здоров'я

Наука і влада

Проблеми інформатизації

Матеріали до Міжнародної наукової конференції «Бібліотека. Наука. Комунікація»
(м. Київ, НБУВ, 6–8 жовтня 2015 р.)

Горенко Т.

Інформаційно-аналітична діяльність як чинник мінімізації інформаційних ризиків розвитку економіки

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції
«Бібліотека XXI століття: перспективи та інновації»
(м. Київ, КНУКіМ, 23–24 квітня 2015 р.)

Гулай В.

Актуальні тенденції розвитку інформаційно-комунікативного простору та потреби трансформації змісту підготовки інформаційних аналітиків-міжнародників

Рудь І.

Проблема оптимізації інформаційно-аналітичної та пошукової діяльності в умовах сучасних інформаційних процесів

Коротко про головне

Двадцять четверту річницю незалежності Україна відзначила урочистим маршем

У День Незалежності України центральною вулицею столиці держави Хрещатиком пройшов урочистий Марш незалежності, який прийняв Президент, Верховний головнокомандувач Збройних сил України П. Порошенко.

Після урочистого підняття Державного прапора і виконання гімну міністр оборони України генерал-полковник С. Полторак прийняв рапорт командувача Маршу незалежності, командувача Сухопутних військ ЗСУ генерал-лейтенанта А. Пушнякова та здійснив об'їзд вишикуваних підрозділів.

Після цього глава держави дав старт Маршу незалежності на відзначення 24 річниці незалежності України.

Під час виступу Президента присутні на Майдані хвилиною мовчання вшанували пам'ять героїв, які полягли в боях за вільну, незалежну Україну.

Під час маршу глава держави вручив бойові прапори з відзнакою Президента – стрічкою до бойового знамена «За мужність і відвагу» командирам 14 військових частин, які беруть участь і відзначилися в бойових діях на Сході України. Знамена також вручили секретар РНБО О. Турчинов, міністр оборони С. Полторак, начальник Генерального штабу, Головнокомандувач Збройних сил України генерал-полковник В. Муженко, в. о. командувача Національної гвардії генерал-лейтенант М. Балан, голова Державної прикордонної служби України В. Назаренко.

Серед військових частин, що отримали бойові прапори, зокрема:

– 128-ма окрема гірсько-піхотна бригада, яка брала участь у боях за визволення Станиці Луганської та оборони Маріуполя, забезпечувала відхід українських військ з Дебальцевого. Понад 300 військовослужбовців бригади відзначено високими державними нагородами, а двоє – удостоєні звання Героя України. Відзнаку отримав командир бригади, Герой України полковник С. Шаптала;

– 80-та окрема десантно-штурмова бригада, яка відзначилася під час оборони Луганського та Донецького аеропортів, звільнення Слов'янська, Краматорська та інших населених пунктів Донбасу. Відзначені державними нагородами 111 десантників. Бойовий прапор з рук глави держави отримав командир бригади полковник А. Ковальчук;

– 55-та окрема артилерійська бригада, сформована в роки Другої світової війни. Героїчні традиції бригади сьогодні примножені в боях за Слов'янськ, Іловайськ, Волноваху, Дебальцеве, Маріуполь. Удостоєні високих державних нагород 26 військовослужбовців частини. Прапор отримав командир бригади полковник С. Брусов;

– 16-та окрема бригада армійської авіації, створена за часів незалежності України, має великий досвід виконання миротворчих завдань у різних країнах світу. Авіаційна група бригади забезпечувала проведення операцій зі

звільнення Слов'янська, Красного Лиману, Краматорська, Дружківки, Дебальцевого. Бойовий стяг і відзнаку отримав командир бригади, льотчик-снайпер полковник І. Яременко;

– Бойовий прапор Східного оперативно-територіального об'єднання Нацгвардії отримав полковник Ю. Лебедь. Військовослужбовці об'єднання першими дали збройну відсіч сепаратистам у Маріуполі, Луганську та Донецьку. Високими відзнаками нагороджені 96 її військовослужбовців, 25 з них – посмертно;

– 21-ша бригада Нацгвардії відзначилася під час АТО. Командир бригади О. Радієвський загинув під час звільнення Северодонецька та Лисичанська, йому посмертно було присвоєно звання генерал-майора. Двадцять один службовець бригади удостоєний державних нагород, троє з них – посмертно. Бойовий прапор отримав командир бригади полковник В. Мельник;

– Територія виконання завдань 8-го полку оперативного призначення Нацгвардії України охоплює практично всі гарячі точки в районі проведення АТО. За мужність і відвагу 25 військових полку отримали високі нагороди, п'ять з них – посмертно. Прапор одержав командир полковник І. Міропольський;

– 1-ша бригада оперативного призначення Нацгвардії також відзначилася в боях проти російсько-терористичних військ. На її базі відбувалася підготовка перших добровольчих батальйонів. Двісті сорок один військовослужбовець бригади удостоєний нагород. Бойовий прапор отримав командир полковник В. Мусієнко;

– Бойовий прапор Донецького прикордонного загону отримав його начальник, лицар ордена Б. Хмельницького полковник О. Бурда. Особовий склад загону одним з перших став на оборону державного кордону України. За мужність і героїзм під час виконання оперативно-бойових завдань 33 прикордонники нагороджені державними нагородами, 12 – посмертно;

– окремих полк Президента України, особовий склад якого забезпечує охорону державних об'єктів і проведення важливих державних заходів. Прапор отримав командир полку полковник С. Клявлін.

Президент привітав командирів підрозділів з Днем Незалежності та подякував їм за службу.

Після завершення церемонії вручення прапорів військові підрозділи пройшли урочистим маршем по Хрещатику.

П. Порошенко також коротко поспілкувався з жителями Києва, які прийшли на майдан Незалежності та Хрещатик, аби особисто привітати учасників маршу зі святом (*Офіційне інтернет-представництво Президента України* (<http://www.president.gov.ua/news/24-tu-richnicyu-nezalezhnosti-ukrayina-vidznachila-urochisti-35844>). – 2015. – 24.08).

Виступ Президента України під час проведення Маршу незалежності 24 серпня 2015 р., м. Київ

Ми воїни. Не ледарі. Не лежні.
І наше діло – праведне й святе!
Бо хто за що, а ми – за незалежність.
Отож, нам так і важко через те.
Дорогий український народі!

Слова Ліни Костенко найбільш влучно передають напружену атмосферу, в якій ми зустрічаємо нинішній День Незалежності. 24 серпня з офіційної дати перетворюється в найбільше, головне свято країни.

Двадцять п'ятий рік незалежності мусимо пройти як по крихкому льоду. Маємо розуміти: найменший необережний крок може стати фатальним.

Війна за незалежність все ще триває. І перемогти в ній можна лише поєднуючи оборонні зусилля, дипломатичний хист, політичну відповідальність. І – залізну витримку.

День Незалежності майже збігається з роковинами жахливої трагедії під Іловайськом, яка стала наслідком прямого вторгнення підрозділів російської армії на територію України.

Минув рік, але ця глибока рана не гоїться, біль не минає. Загалом же агресія з боку сусідньої держави забрала життя майже 2100 наших воїнів. Вічна пам'ять героям, які полягли в боях за вільну, незалежну Україну. І вічна їм слава!

Прошу вшанувати хвилиною мовчання пам'ять українських воїнів і мирних громадян України, які загинули у війні, що розв'язав агресор. Повік не забудемо і не пробачимо ніколи.

Шановні, високоповажні та дорогі українські воїни! І ті, хто зараз тут, і ті, хто в цю годину в окопах, на фронті.

Це свято, 24-та річниця незалежності, стало можливим лише завдяки вам. Якби не ви, хронометр нашої новітньої історії ще минулого року міг би назавжди зупинитися на позначці «23».

Двісті десять тисяч людей прийшли на військову службу за шість черг мобілізації. З них 35 тис., тобто кожний шостий, – добровольці. Поранено 7320 військовослужбовців.

Дев'ять тисяч солдат і офіцерів, бійців добровольчих підрозділів і волонтерів отримали високі державні нагороди.

Двадцяти двом військовослужбовцям присвоєно високе звання Героя України.

Від імені українського народу низько вклоняємося славетному українському воїнству за те, що відстояло і захистило свободу громадян та незалежність країни.

Шановні учасники маршу!

Зараз ви будете впевнено крокувати Хрещатиком. Демонструючи виправку, випромінюючи силу і звитягу. Ви вселите в мільйони співвітчизників

ще більшу віру у боєздатність нашого війська, у його спроможність стримати орду.

Сьогодні марш проходить без техніки і зброї. Але ще позавчора в Чугуєві велику партію, найбільшу за всю історії України, танків, бронетранспортерів, БМП, автомобілів, гаубиць, зенітно-ракетних комплексів, артилерії ми відправили на передову. До кінця ж поточного року поставимо до Збройних сил України ще понад 300 од. бронетехніки, чотири сотні автомобілів, 30 тис. ракет та боєприпасів.

Наші війська день за днем вдосконалюються, демонструють вміння налагоджувати ефективну систему управління, підготовки та взаємодії. Результатом умілих дій українських підрозділів став нещодавній провал наступів ворога в районах Мар'їнки, Старогнатівки та інших та повернення під наш контроль стратегічно важливих висот. Коли треба, у відповідь негайно залучаємо артилерійські та інші підрозділи адекватної потужності для протидії противнику після повідомлення ОБСЄ.

За рік ми створили і зміцнили наше військо – хоча і далеке від бажаного ідеалу. За справу активно взявся волонтерський десант, який фактично прийшов до влади в Міністерстві оборони разом з офіцерами і генералами і робить там справжню управлінську революцію.

Було би справедливо, якби цією площею разом з військовими пройшли і українські дипломати. Так, в МЗС працюють тихо, без пострілів, але вони дуже допомогли мені і Україні створити дієву міжнародну коаліцію на підтримку нашої держави.

Дякуючи зусиллям нашої армії та дипломатів, всього українського народу, Росія не досягла мети. Україна й українці вистояли, витримали удар. Ми були, ми є і ми будемо. І хай ці мої слова загадають у далекому майбутті, коли святкуватимуть перші 100 років незалежності.

А от Новоросія – такий же міф, як у відомого письменника Толкієна, країна Мордор.

Військові звільнили більшу частину Донбасу. Ми захистили європейський вибір, і вже незабаром Угода про асоціацію з ЄС (залишилося ратифікувати лише двом країнам ЄС) всупереч протидії Москви набуде чинності та буде виконуватися у повному обсязі.

Не змогла Росія зруйнувати і єдності міжнародної коаліції. А санкції тим часом завдали і завдають потужного удару російській економіці.

Чи означає все це, що ворог відмовився від ідеї прямого вторгнення чи наступу бойовиків вглиб України? Ні. Російське збройне угруповання поблизу нашого кордону на Сході сьогодні вже складає більше 50 тис. осіб. На окупованих територіях також знаходиться більше 40 тис., в тому числі 9 тис. кадрових військовослужбовців Збройних сил Російської Федерації, які стоять на керівних посадах, тим самим формуючи підрозділи російської армії на наших територіях.

«Москва-военторг» поставив бойовикам до 500 танків, до 400 артилерійських систем, до 950 бойових броньованих машин. Лише за цей

тиждень три великі колони перетнули наш кордон в напрямку Луганська, Донецька, Дебальцевого.

Чи є ця загроза невідвратною? Вже ні. Ворог знає, що ми готові дати відсіч, і ціна ескалації виявиться для Росії надто високою. Тому вона має й альтернативну стратегію – розхитати ситуацію всередині нашої країни, а Україну – розсварити з її ключовими партнерами, залишивши сам-на-сам з агресором.

Цьому плану, на жаль, підігрує дехто з українського політикуму. Це жодним чином не означає їхньої співпраці з Росією, і я не збираюся кидатися голослівними звинуваченнями.

Це відбувається не зі злого задуму, а в силу короткозорості чи безвідповідальності; через небажання чи нездатність в умовах передвиборної лихоманки усвідомити наслідки своїх небезпечних ініціатив.

Що маю на увазі? Наприклад, спроби проголошувати походи або на Київ, або, навпаки, заклики до негайного переможного маршу на Москву; прагнення зірвати ухвалення змін до Конституції або поховати мінські угоди, включно з вимогою їхньої денонсації.

Зрештою, сіяння паніки, зневіри та депресії: «все пропало». Не пропало, дорогі мої! Але буде значно важче, якщо вести безвідповідальну політику; коли думати, лише як сподобатися, замість того щоб рятувати людей та країну від смертельної небезпеки.

Нам потрібна консолідація. Хотів би ще раз повторити свій заклик до всіх політичних сил: «Один-єдиний національно-державний стяг цінніший за сотні партійних знамен».

Дорогі мої співвітчизники!

Для України не існує альтернативи мирному врегулюванню. Рівно як і безальтернативними на даний час є мінські домовленості, які підтримані і рішенням Радбезу ООН, і рішенням Ради Європейського Союзу, рішеннями всіх країн-членів нашої проукраїнської коаліції.

За час їхньої дії, з лютого, Росія на сьогоднішній день отримала можливість відчути вплив санкцій, а ми – кількісно і якісно покращити і посилити нашу обороноздатність.

Ми за мир, але ми не пацифісти! Тому будемо нарощувати витрати на Збройні сили; збільшувати грошове забезпечення військовослужбовців, посилювати контрактну складову. Втім, пообіцяти скасування призову і відсутність нових хвиль мобілізації не можемо. В умовах агресії 100-відсотково контрактної армії бути не може в принципі. Історія не знає таких прикладів.

Далі. Є обережні підстави вважати, що економіка подолала глибокий стрес, завданий війною. Бізнес адаптується, знаходить нові ринки на зміну повністю закритому для нас російському – економічну війну проти нас Росія теж не зупиняє, прагнучи нас виснажити.

Тим не менш, вже у найближчі місяці може відновитися економічне зростання. Це відбудеться лише завдяки відсутності воєнної ескалації.

Щодо індексації зарплат та пенсій. Ми спільно з урядом шукаємо і знайдемо найближчим часом можливість провести її якомога раніше.

Будемо прискорювати реформи, насамперед в правоохоронних органах. Місяць як нова поліція патрулює Київ, вчора вона запрацювала у Львові, завтра дам старт її роботі в Одесі, незабаром буде Ужгород, Харків, Дніпропетровськ.

Завершується конкурсний набір детективів до Національного антикорупційного бюро.

Так само на конкурсній основі відбувається безпрецедентне очищення і оновлення прокуратури.

На виході – поправки до Конституції, які змінять судову систему в Україні.

За тиждень Верховна Рада, ймовірно, ухвалить в першому читанні конституційні зміни в частині децентралізації, коли лівова частина повноважень і лівова частина відповідальності перейде на місця, до територіальних громад і виконкомів.

Надважливий обов'язок влади на осінь – забезпечити чесні місцеві вибори, на яких громадяни дадуть заслужену оцінку всім політикам.

Дорогі співвітчизники!

Російська агресія стала каталізатором нашого об'єднання. Ми остаточно сформувалися як єдина українська політична нація. Нація, яка, говорячи словами відомого філософа-державника минулого століття В'ячеслава Липинського, «обіймає всі класи, мови, віри й племена української землі», всіх її громадян.

Сьогодні ми сильніші, ніж учора.

Нас не можна поневолити чи зламати. Ми народжені вільними на своїй землі. І боронити її ми готові до кінця, чого б нам це не вартувало.

Вірю, що найважче відступає в минуле.

Дякую всім вам за витримку, за розуміння ситуації, за терпіння.

З Днем Незалежності!

Слава Збройним силам України!

Слава українському народу!

Україні – слава! *(Офіційне інтернет-представництво Президента України (<http://www.president.gov.ua>). – 2015. – 24.08).*

Виступ Президента України П. Порошенка на урочистому прийнятті з нагоди Дня Незалежності України

Шановні державні діячі,

Шановний пане дуайєн,

Ваші високоповажності,

Дорогі українські воїни,

Шановні пані та панове!

Свято Незалежності для нас, українців, було і залишається, мабуть, найважливішим і найбільш урочистим.

Цьому є багато причин, які сягають своїм корінням в глибину віків.

Наша незалежність – це здобуток не лише нинішньої генерації, але й результат сукупних зусиль багатьох поколінь наших предків. Однак сьогодні ми змушені переосмислювати своє ставлення до нашої незалежності.

Те, що 24 роки тому багатьом здавалося романтичною пригодою, данністю та фактом, який вже ніхто ніколи не зможе поставити під сумнів і ніхто не здатен у нас відібрати, нині з усією гостротою сприймається як вистраждана цінність, за яку, на жаль, ми мусимо продовжувати боротися.

Україна значно подорослішала за останні півтора роки.

З романтиків незалежності ми перетворилися на прагматиків незалежності.

Ми змушені були дізнатися справжню ціну нашої свободи, і, на жаль, змушені зараз її платити.

Кожний атрибут незалежності для більшості українців – наш прапор, наш герб, наш гімн, наша мова, наші кордони – сьогодні не просто абстракція і формальність. Це – маркери нашої української самоідентифікації, національні символи, реальність можливої втрати яких ми несподівано дуже чітко усвідомили.

Це наші больові точки і оголені нерви, які гостро відчувають українці з кожною новою втратою на передовій.

Дорогі друзі, дуже важко знайти більш миролюбний і толерантний народ, ніж ми, українці.

Значною мірою саме завдяки відповідальній, рішучій і однозначній позиції українців, понад 90 % яких на референдумі 1 грудня 1991 р. підтримали незалежність, став можливим мирний, цивілізований, без краплі крові й жодного пострілу розпад СРСР.

Україна першою у світі відмовилася в 1994 р. від третього найбільшого ядерного арсеналу в світі, отримавши від усіх тодішніх ядерних держав гарантії безпеки і територіальної цілісності.

Попри те що ці гарантії, на жаль, так і залишилися на папері після незаконної анексії з боку Російської Федерації нашого Криму і окупації Донбасу, Україна продовжує бути в авангарді тих, хто виступає за повну заборону і ліквідацію ядерної зброї.

Президенти, парламенти і уряди в Україні змінювалися шляхом прозорого процесу виборів. А тоді, коли влада намагалася у цей процес втрутитися, своє вагоме слово казав народ, мирно, але наполегливо змушуючи цю владу поважати вибір народу.

Понад 22 роки в Україні панував мир і міжнаціональна злагода. Понад 22 роки в Україні не пролилося жодної краплі крові в міжетнічних конфліктах.

Ми завжди в найскладніших ситуаціях вміли домовлятися і знаходити компроміс.

Ви помітили, що я кілька разів, характеризуючи ситуацію в Україні до російської агресії, вживав слова мир, мирний, мирно. Для нас це не просто слова. Мир – це сутність і світогляд нашого народу.

Саме тому в Україні не було і немає жодних, підкреслюю, жодних підстав і причин для внутрішніх конфліктів.

Все змінилося тоді, коли Україну шляхом тиску і шантажу спробували змусити відмовитися від зробленого її народом стратегічного європейського вибору.

Вперше в історії сучасної України пролилася кров.

Вперше в історії Європи громадяни віддали життя за європейські цінності.

Нав'язана Україні ззовні криза є штучною, рукотворною, сконструйованою в російських владних кабінетах і військових штабах.

І, поза всяким сумнівом, вона припинилася б наступного дня після того, як російські війська залишили б територію України, а українсько-російський кордон був би надійно перекритий і повернутий під український контроль.

Метою російської агресії є розколоти Україну, зруйнувати її економіку, позбавити шансів, права стати повноправним членом демократичної європейської спільноти.

Але є й друга мета. Не меншою мірою ця агресія спрямована на розкол єдності Європейського Союзу, розкол трансатлантичного партнерства. Це мета, яку перед собою ставить і, на жаль, інколи успішно реалізує російська військова і пропагандистська машина. Йдеться про зіткнення цивілізацій, про зіткнення грошей і цінностей, про яке свого часу писав Самуель Хантінгтон.

Переконалий, однак, що сучасний розлом між цивілізаціями відбувається не за національним, релігійним або культурним принципом. Цей розлом – у ставленні до цінностей, до права, закону, людського життя, моралі.

Наш із вами обов'язок – зупинити розповсюдження цього синдрому морального дефіциту, поки він не вразив інші частини цивілізованого світу.

І тому, говорячи сьогодні про наше спільне прагнення до миру, ми маємо обов'язково зберегти нашу єдність, єдність українців всередині країни.

Кожен з нас знає і розуміє, що ця російська агресія є надзвичайно виснажливою для України – з безпекової, економічної, фінансової, ресурсної точок зору.

Але найбільошіше для мене як для Президента України те, що практично щодня від рук бандитів, найманців і російських військових в Україні продовжують гинути українці. Прямо перед виїздом на зустріч з вами я мав розмову з головами Луганської і Донецької обласних державних адміністрацій. Сьогодні постраждали чотири дитини, одна загинула, трьох років, троє важко поранені, і зараз лікарі б'ються за їхні життя. Це є наслідки цієї агресії, від якої Україна потерпає кожного дня.

Маємо пам'ятати, що ми захищаємо не лише Україну, але й цивілізаційні цінності демократичного світу.

Розумію, що ця криза є виснажливою і для наших міжнародних партнерів.

Тому я щиро вдячний за потужну підтримку та неоціненну допомогу, яку наші партнери надають Україні у ці важкі часи.

Я переконаний, що тільки разом, тільки солідарно ми можемо зупинити це зухвале й цинічне знуцання над міжнародним правом, державним суверенітетом та територіальною цілісністю, всією архітектурою міжнародної безпеки.

Я наголошую: те, що відбувається в Україні – це продовження творення Європи. І це ще одна причина, чому Європа повинна бути з нами.

І ще одне, на чому я хотів би наголосити. Для України розумної альтернативи мирному врегулюванню кризи не існує. Рівно як і не існує іншого альтернативного інструменту для досягнення миру, ніж мінські угоди.

Україна виконала ключові положення мирних домовленостей. Те саме і Україна, і наші європейські партнери, і весь світ очікують й від російської сторони та їхніх поплічників: не гратися з угодами, а виконувати їх. У протилежному разі реакція міжнародного співтовариства повинна бути рішучою та безкомпромісною.

Саме з такими меседжами одразу ж після закінчення нашої з вами зустрічі, дорогі друзі, я відлітаю до Берліна на зустріч з лідерами Німеччини і Франції.

Ваші високоповажності панове послі,

Через Вас я звертаюсь до лідерів ваших держав і до ваших народів із закликом підтримати Україну!

Приєднатися до нашої боротьби за цінності, боротьби за безпеку, боротьби за правду і боротьби за мир!

Адже саме про це сьогодні йдеться на Донбасі та в Криму.

І ще хотів би, щоб ми всі в цей день побажали Україні вистояти і перемогти у нашій боротьбі за незалежність, у нашій боротьбі за європейське майбутнє.

Дякую всім за увагу!

І Слава Україні! *(Офіційне інтернет-представництво Президента України (<http://www.president.gov.ua>). – 2015. – 24.08).*

Виступ Президента на церемонії урочистого підняття Державного прапора України та відкритті виставки бойових прапорів із зони АТО

Дорогі українці!

Щиро вітаю вас з Днем Державного прапора України!

Українського лицаря, який щойно підняв у височінь наше національне знамено, звать М. Гай. Така честь випала йому цілком заслужено. Уявімо собі гору Карачун – найвищу точку Слов'янська. 14 травня минулого року Мирослав – на той час боєць Національної гвардії України – разом із десантником легендарної 95-ї аеромобільно-десантної бригади Сергієм Шевчуком під смертоносними кулями оскаженілих бойовиків встановили наш синьо-жовтий прапор на 120-метровій вежі м. Слов'янськ. Височінь така, що знамено гордо замайоріло неначе над усім Донбасом, аж по Азовське море.

Сьогодні на цій святій Софійській площі, де в січні 1919 р. було проголошено Акт злуки українських земель в єдину соборну державу, присутні ще кілька героїв. Кожен з них довів, що наш прапор – це більше, ніж символ, а інколи – важливіше ніж життя.

Найстарший – Анатолій Чайка, вчитель фізкультури із Донецька. В День соборності 2014 р. на барикадах на Грушевського нападники намагалися вибити у нього прапор з рук. Зламали обидві кисті, настільки Анатолій Павлович міцно тримав святиню.

Волонтери Вікторія та Олександр Кононови майже 100 днів провели в полоні бойовиків, де врятували від наруги наш прапор і змогли забрати його на волю. Так само вчинив і Максим Авраменко: довго переховував стяг, а виніс його, зашивши у підкладку власного одягу з ризиком навіки згинути в катівнях бойовиків.

Микола Подрезан, людина з обмеженими можливостями, поклав за мету проїхати з українським прапором 35 містами шести континентів.

Мистецтвознавець і художник Лев Скоп разом із сином Михайлом мають родинне ремесло: наносять на прапори зображення святих і дарують їх захисникам України. Одне з таких знамен оберігає підрозділ 80-ї аеромобільної бригади. Зображено на ньому покровителя українського війська Архистратига Михаїла.

І, нарешті, серед нас Олександр Куренко, воїн 93-ї механізованої бригади. Прапор разом з ним вижив у справжньому пеклі під Іловайськом – в тих трагічних подіях, які стали наслідком прямого вторгнення підрозділів регулярної російської армії на територію України.

Вчора в Чугуєві, звідки на передову відправили сотні одиниць бойової техніки, молодший сержант Павло Деревецький вручив мені і цей прапор, який з бійцями 81-ї окремої аеромобільної бригади пройшов Авдіївку, Піски, Водяне, Донецький аеропорт. З пам'ятним підписом я передаю його на виставку бойових прапорів, справжніх фронтових реліквій, які побували в найгарячіших точках Донбасу. Сьогодні відбудеться флеш-моб «Підпиши прапор».

Дорогі українці!

Природньо, що синій та жовтий кольори надзвичайно позитивно сприймаються по всьому світу. Вчора в одному з журналів бачив добірку репродукцій найвідоміших художників, в доробку яких шедеври, створені в жовтих та синіх тонах. Це Ван Гог, Малевич, Матісс, Мурашко, Тіціан, Шагал. Наш прапор народився із споконвічних народних мрій про волю. В тих думках золота барва символізувала врожайне поле та стиглу пшеницю, а синій колір – то знак безхмарно-чистого, спокійного неба над Україною. Поєднання синього та жовтого – втілена мрія українців про мирне, хлібне, заможне життя.

Сині і жовті кольори на українських знаменах поєднувалися вже в XIV–XV ст. Наш прапор гордо замайорів і серед інших в XIX ст. під час європейської так званої «Весни народів». Нової сили він набрав під час національної революції початку минулого століття.

До наших днів зберігся бойовий прапор 3-ї залізної стрілецької дивізії Української Народної Республіки. Ним той підрозділ було нагороджено за переможні бої проти російсько-більшовицьких агресорів в 1919 р. Десятки

років його зберігав в еміграції Степан Скрипник, племінник та ад'ютант Симона Петлюри, воїн дивізії. І лише в 1992 р., коли став патріархом Мстиславом, повернув його до вже незалежної України. Це настільки цінна реліквія, що він зберігається в музеї, і раджу відвідати цей музей.

Наш прапор неначе священний вогонь зберігався в криївках Української повстанської армії, в таборах ГУЛАГу, в підпільних національно-визвольних організаціях, в осередках самвидаву. Імперія намагалася стерти наш прапор із народної пам'яті. За нього, за наш прапор, висилали до Сибіру. Та всюди, де жив вільний українець, з ним був жовто-блакитний або синьо-жовтий український стяг – не лише як пам'ять про минуле, а, головне, як віра й надія на майбутнє.

За 24 роки відновленої незалежності цей прапор міцно укорінився в нашій свідомості, життя без нього зараз вже навіть не можна уявити. Ми бачили його на обжинках, коли збирали щедрі врожаї; під час народних свят і фестивалів; після переможних змагань українських олімпійців; на футбольних полях та боксерських рингах.

Але найбільшу народну повагу і шану прапор здобув під час нашої з вами Революції гідності і вітчизняної війни українського народу за незалежність, проти російських загарбників.

Він майорить зараз над нашими позиціями на східному фронті.

Синьо-жовті стрічки та шеврони стали символом мужності українських військовослужбовців, добровольців, волонтерів.

Наш прапор – це живий свідок перемог і невдач – невдач, без яких, нажаль, не буває жодна війна.

Час від часу він стає червоно-чорним: багряним від української крові, яку проливає на українсько-донецьких чорноземах російський агресор.

Наш державний прапор – пароль, за яким знати, хто у нас свій, а хто чужий. Наш священний оберіг, знак нашої єдності, знак нашої перемоги.

Україна багато чого пройшла, вистояла найважчий рік своєї історії, і готова зараз йти вперед.

Знову і знову закликаю всіх до єдності. Один-єдиний національно-державний стяг цінніший за сотні партійних знамен. Це мій прямий заклик до всіх політичних сил, перш за все до тих, хто об'єднався в парламентську коаліцію, єднатися зараз заради України. Пам'ятаємо заклик Івана Франка:

Не пора, не пора, не пора

В рідну хату вносити роздор,

Хай пропаде незгоди проклята мара,

Під України єднаймося прапор!

Як тисячолітня історія, так і кожна мить сьогодення безапеляційно демонструє, що українці – зріла, могутня, мирна, творча і працьовита європейська нація. Ми любимо рідну землю, назавжди об'єднані під синьо-жовтим покровом. Мабуть, нам його послала сама Богородиця. Оранта, отут в Святій Софії Київській, на нерушимої стіні має блакитний хітон і зображена на золотому тлі.

Дорогі мої співвітчизники!

Тут щойно цитували ст. 20 Конституції: «Державними символами України є Державний прапор України, Державний герб України і державний гімн України». Який збіг! Цього року ми відзначили тисячоріччя смерті князя Володимира, від якого походить наш тризуб; 200 років від дня народження автора музики гімну композитора М. Вербицького і 150-ліття першого публічного виконання «Ще не вмерла України...».

Опитування громадської думки, проведені напередодні свята, свідчать, що майже 95 % українців пишаються і українським прапором, і українським гімном, і українським гербом.

Так само ще одним позитивним символом нашої державності наш народ вважає нашу українську мову.

Я щиро вітаю усіх нас з Днем Державного прапора України!

Хай майорить він у нашому небі навіки-віків.

Слава українському прапору.

Слава Україні! *(Офіційне інтернет-представництво Президента України (<http://www.president.gov.ua>). – 2015. – 23.08).*

Аналітика

Т. Миськевич, власкор НІОБ НБУВ

Проблеми легітимності та інклюзивності в процесі проведення конституційної реформи в Україні

Питання реформування Основного закону стало ключовим для українського сьогодення та продовжує викликати численні суспільно-політичні дискусії на різних рівнях. У нинішніх складних умовах Конституція України перестала відображати суспільний консенсус щодо основних засад побудови й розвитку держави. Водночас необхідність удосконалення Основного закону наразі зумовлена обраним європейським вектором розвитку України та відповідними вимогами до українського законодавства з боку західного співтовариства. У своєму зверненні до українського народу з нагоди 19-ї річниці Конституції України П. Порошенко зазначив, що Конституція в сучасних динамічних історичних умовах повинна адекватно реагувати на глобальні зміни та виклики часу, зберігаючи свої ключові принципи й положення. За словами Президента, головною ідеєю прийдешніх конституційних змін буде побудова сильної держави через добробут і сталий розвиток громад.

На початку березня поточного року Указом Президента № 119/2015 було затверджено спеціальну Конституційну Комісію із 60 експертів, що увійшли до складу трьох робочих груп під головуванням спікера Верховної Ради України В. Гройсмана. Завданням комісії стала розробка проекту змін щодо регулювання прав, свобод і обов'язків людини та громадянина, підготовка

плану децентралізації, а також удосконалення конституційних засад правосуддя. Нагадаємо, що раніше в Україні опрацюванням Основного закону займалася створена у 2012 . Конституційна Асамблея, яку було ліквідовано в грудні 2014 р. Потрібно зауважити, що сам статус новоствореної Конституційної Комісії, як спеціального допоміжного органу при главі держави, фахівці знаходять доволі суперечливим. М. Савчин, доктор юридичних наук, директор Центру правотворчості УжНУ, припускає, що таке визначення має підкреслити факт ініціювання ревізії конституційних положень главою держави. Однак Президентові, на думку М. Савчина, слід підготувати такий конституційний законопроект (законопроекти), який би мав високий рівень легітимності, тому, з поваги до експертного середовища та вимог демократичної легітимності, такому органу доречніше було надати статус дорадчого, оскільки Президент має бути зв'язаний позиціями, які виражають консенсус всередині експертного середовища.

Перманентний конституційний процес в Україні завжди був пов'язаний із проблемою комунікації суспільства та влади. Усі його попередні етапи, зокрема 1996, 2004, 2010 та 2014 р., були зумовлені різними обставинами та викликали серйозні питання щодо їх легітимності. На жаль, проведення нинішньої роботи з реформування конституційних положень знову не відзначається бажаною транспарентністю та реальною участю в ній громадянського суспільства. Тож проблема легітимності Основного закону для України наразі є не просто актуальною, а й наболілою. До того ж після подій Майдану та проголошених ним нових свобод і цінностей для проєвропейської України повернення Основному закону легітимності стало справою честі, адже запит на зміну Конституції прозвучав саме під час Революції гідності.

Ця проблематика стала предметом обговорень у професійних колах, серед яких варто відмітити змістовну та захопливу конференцію на тему: «Конституційна реформа в Україні та міжнародний досвід інклюзивного та легітимного конституційного процесу», проведену 25 червня Міжнародним центром перспективних досліджень. Учасниками обговорення стали вітчизняні та закордонні експерти, які поділилися досвідом і враженнями від проходження конституційного процесу в Україні. Серед присутніх – заступник глави Адміністрації Президента України О. Філатов, генеральний директор Незалежної міжнародної миротворчої організації Interpeace С. Вебер, директор Програми «Розроблення Конституції заради миру» М. Брант, член Конституційної Комісії, голова ради ГО «Лабораторія законодавчих ініціатив» І. Когут та ін. Абсолютною більшістю доповідачів було визнано існуючу в країні проблему діалогу влади та суспільства, непрозорість проведення реформи. Лейтмотивом заходу стала думка про те, що навіть найкраща Конституція не матиме значення для суспільства, якщо не отримає легітимізації з боку громадян. Присутні члени експертної комісії визначили незалучення громадської ініціативи основною вадою конституційного процесу. «Влада вважає, що громадськість не здатна працювати над такими складними питаннями, як текст Конституції, але це не так, і цю ситуацію необхідно виправляти», – зазначив у своєму виступі

виконавчий директор Фонду «Відродження» Є. Бистрицький.

Надзвичайний і Повноважний Посол України О. Чалий у свою чергу підтвердив необхідність реформування Конституції, розглянувши зміни до Основного закону як необхідну умову досягнення миру в країні. Він підкреслив, що ключовим моментом зміни Конституції має бути її легітимність. «Влада не чує суспільство. Майдан вмирав не за те, щоб зміни до Конституції відбувалися кулуарно. Силowe прийняття Конституції означатиме її несприйняття суспільством», – наголосив дипломат. Також ним було озвучено пропозицію створити спеціальний портал для публічних інтернет-обговорень майбутньої Конституції, який би забезпечив реальну участь громадськості в конституційному процесі.

Неабиякого пошвавлення в процес обговорення внесла промова заслуженого юриста України, голови правління громадського об'єднання «За демократію через право», М. Ставнійчук. Вона достатньо різко розкритикувала закритий режим роботи над реформою, вчергове наголосивши на необхідності відкривати конституційний процес, робити його інклюзивним і по формі, і по суті: «Необхідно, щоб Конституція набула легітимності у всіх трьох сенсах – і як політико-правовий договір, і як основа законодавства, і як акт прямої дії». Особливе занепокоєння в експерта викликала відсутність матеріалів нинішньої Конституційної Комісії у відкритому доступі, а надто той факт, що в Україні лише одиниці знають про те, які напрацювання було передано на розгляд до Європейської комісії «За демократію через право» (офіційна назва Венеціанської комісії). Відомо, що за висновками цієї комісії більшість пунктів проекту змін до Основного закону таки отримали серйозні зауваження. Загальної підтримки удостоїлася лише частина з плану децентралізації¹.

Нещодавно Голова Верховної Ради В. Гройсман заявив, що Конституційна Комісія вже затвердила проект змін до Основного закону в частині децентралізації з урахуванням пропозицій Венеціанської комісії та передає його Президенту. Очікується, що реформа Конституції в частині децентралізації повинна завершитися до 25 жовтня. Також планується відвести відповідний термін на перехідні положення, оскільки необхідним буде внесення змін майже до 500 законів.

Згідно з проектом децентралізації, місцевим громадам передається увесь обсяг повноважень, які вони здатні ефективно забезпечити. Проте, як не дивно, до самих громад, депутатів районних і сільських рад доходить мізерно мало інформації стосовно реформи, відтак шанси на можливість вчасної апеляції з їхнього боку практично дорівнюють нулю. До того ж подібна невизначеність та неясність прийдешніх змін і їхніх наслідків апіорі зумовлює протестне несприйняття навіть завідома перспективних трансформацій.

Утім, серед оглядачів побутує думка й про те, що така розкіш, як інклюзивність, може надто дорого обійтися державі в майбутньому, позаяк врахування «громадських» інтересів так чи інакше посилює патерналістичні

¹ Нагадаємо, що проведення конституційної реформи в контексті децентралізації передбачено також у мінських домовленостях-2, підписаних 12 лютого поточного року.

позиції в суспільстві та гальмує економічний розвиток. Як приклад згадуються переламні часи перших років незалежності України. Тоді її перший Президент Л. Кравчук не наважився на радикальне реформування та модернізацію звичного устрою життя суспільства, чим, власне, і зацементував «совковість» у свідомості співвітчизників зі всіма впливаючими звідти наслідками – від катастрофічного падіння економіки до хронічного для української буденності протистояння полярних стереотипних поглядів, що так трагічно проявили себе сьогодні.

Радикальна перебудова чи інклюзивність – подібний непростий вибір ставав на шляху державних перетворень не однієї країни. Так, свого часу Польща розпочала реформування з так званої шокової терапії; Тунісу вдалося уникнути громадянської війни завдяки саме «інклюзивній» конституції, щоправда, за рахунок економічних збитків; стрімкі грузинські реформи завершилися для самих реформаторів політичним фіаско... Цікаво, але заглиблюючись у такі поняття, як інклюзивність та легітимність (у контексті законодавчих перетворень та реформ), мимоволі доходиш парадоксального висновку про те, що реальні умови для можливості проведення переформатування держави на демократичних засадах з'являються здебільшого тільки після здійснення рішучих та радикальних, «не інклюзивних» за своєю суттю кроків.

У контексті поточного конституційного процесу додамо, що наразі експертна спільнота, з одного боку, прогнозує провал реформи в разі, якщо владі не вдасться забезпечити відкритість та інклюзивність конституційного процесу, з іншого – констатує неготовність громадян до вдумливого і зваженого аналізу в цілому та втілення задекларованих змін зокрема (особливо стосовно сфери місцевого самоврядування). Між тим, зміни Основного закону під кожен політичну ситуацію, що стають результатом домовленостей вітчизняних еліт, уже стали для України традицією, а протистояння політичних сил, що зводиться до особистої вигоди, перетворює законодавство країни на об'єкт маніпуляцій, не залишаючи шансів для розумних компромісів, яких так іноді потребує держава (*Матеріал підготовлено з використанням інформації таких джерел: сайт міжнародного центру перспективних досліджень (<http://www.icps.com.ua>); радіо «Свобода» (<http://www.radiosvoboda.org>); Інформаційно-аналітичний центр (<http://mediarnbo.org>); сайт суспільно-політичного руху «Правда» (<http://www.pravda.org.ua>); Апостроф (<http://apostrophe.com.ua>).*

Проблемы проведения местных выборов на Донбассе в оценках политиков и экспертов

Сегодня в украинском политикуме и медиа активно обсуждаются проблемы, связанные с подготовкой к проведению местных выборов на подконтрольной Украине территории Донецкой и Луганской областей, где, как стало известно недавно, они могут пройти по отдельному закону.

Представители парламентской коалиции отмечали, что достигли консенсуса по этому вопросу. «Есть политическая договоренность, и она выглядит так: выборы на оккупированной территории не проводятся, а выборы на территории, где действуют военно-гражданские администрации, проходят по отдельному закону», – заявил представитель фракции «Блок П. Порошенко» И. Кононенко.

Комментируя перспективы организации избирательного процесса на Донбассе, Президент Украины П. Порошенко заявил, что местные выборы здесь состоятся при условии полной безопасности граждан. «Этот вопрос – совместное решение военно-гражданской администрации. Если будет возможность обеспечить свободное волеизъявление граждан, моя позиция – выборы будут. Если произойдет эскалация боевых действий, ...то физически выборы нельзя будет проводить. Я как Президент, как главнокомандующий на сегодня и за волеизъявление, и за безопасность граждан», – отметил глава Украинского государства.

По словам вице-премьер-министра, министра регионального развития, строительства и ЖКХ Украины Г. Зубко, решение о проведении выборов в прифронтовых городах будет принято осенью и будет зависеть от фактора безопасности. «Во-первых, все мы знаем, что местные выборы состоятся 25 октября. Графики известны всем. Мы понимаем, что мы должны провести выборы на всей территории Украины. Однако, учитывая факт агрессии на Донбассе, есть серьезный вопрос безопасности граждан. Безопасности не только в ходе голосования, но и во время кампании. Чтобы не было запугивания, давления и так далее», – отметил он, подчеркнув, что «при любой возможности провести выборы в Донецкой и Луганской областях на подконтрольной части, если она будет найдена, выборы будут проведены». Вице-премьер-министр также высказал мнение, что украинская власть заинтересована в проведении местных выборов на неподконтрольной ей части Донбасса при условии выполнения мер, предусмотренных минскими соглашениями. «Сегодня мы не делим Украину на те зоны, где можно, а где нельзя провести выборы. Мы... хотим, чтобы выборы состоялись и на неподконтрольной территории», – отметил он, подчеркнув, что для проведения там выборов необходимо обеспечить присутствие международных наблюдателей.

При этом руководство Луганской и Донецкой областных военно-гражданских администраций заявляло, что не видит условий для проведения выборов в ряде городов этих областей.

Ожидается, что парламент вскоре определится с перечнем административно-территориальных единиц в этом регионе, где организация избирательного процесса невозможна из-за обстрелов. На скорейшем решении этой проблемы настаивают в ЦИК.

О необходимости начать подготовку к проведению под мониторингом ОБСЕ местных выборов на территории отдельных районов Донецкой и Луганской областей ранее заявил министр иностранных дел Украины П. Климкин.

Напомним, 14 июля Верховная Рада Украины приняла закон о местных выборах, запрещающий проведение голосования в Донбассе, а также в Крыму, который Киев считает своей территорией. В законе утверждается, что 25 октября выборы в этих регионах не будут проводиться в связи с «осуществлением Российской Федерацией временной оккупации и вооруженной агрессии против Украины и невозможностью обеспечения соблюдения стандартов ОБСЕ». При этом в самопровозглашенных ДНР и ЛНР были назначены свои выборы. Ожидается, что выборы глав городов и районов в ДНР пройдут 18 октября, а в ЛНР – 1 ноября.

Отметим, что против проведения выборов в части Донецкой области, контролируемой Украиной, выступал глава Донецкой военно-гражданской администрации П. Жебрийский. Он заявлял, что полноценные выборы в этом регионе могут состояться не ранее 2017 г., когда будут завершены реформы, связанные с децентрализацией, а также «пробьются здоровые ростки новых политических сил».

После того как Центральная избирательная комиссия обратилась к Донецкой и Луганской областным военно-гражданским администрациям до 21 августа внести представление с перечнем населенных пунктов, в которых не могут проходить местные выборы 25 октября, П. Жебрийский выступил с предложением не проводить местные выборы в 51 населенном пункте на территории, подконтрольной Украине. Как сообщил глава Донецкой военно-гражданской администрации, в новую местную общину с центром в Красном Лимане выразили желание объединиться 13 населенных пунктов Краснолиманского района, 12 населенных пунктов Ясиноватского района хотят объединиться в общину с центром в пос. Очеретино, а Краматорск будет объединен с пятью населенными пунктами Славянского района, говорится в письме П. Жебрийского в ЦИК. Еще три общины, по его информации, будут созданы в Славянском районе, две – в Добропольском и одна – в Артемовском районе Донецкой области.

Свою позицию П. Жебрийский объясняет тем, что в области «политических партий как таковых нет» и нельзя допустить продолжения монополии финансово-промышленных групп на управление Донбассом. «Есть то, что называется “политическими партиями” и обслуживает финансово-промышленный комплекс. Когда я говорю об инициативе 2017 г., то имею в

виду, что мы должны разбить в первую очередь экономическую монополию финансово-промышленных групп, чтобы люди сознательно избирали власть не для обслуживания ФПГ, а для того, чтобы ввести местное самоуправление», – заявил П. Жебрийский.

Похожую точку зрения высказывал и губернатор Луганской области Г. Тука. «Я не уверен, что в нынешних условиях удастся провести выборы даже в 2017 г.», – отмечал он. По его мнению, местные выборы в регионе невозможно проводить из-за значительного сокращения населения в регионе вследствие вооруженного конфликта, а также «паралича власти». Кроме того, Г. Тука заявил, что на подконтрольной Украине территории Луганской области остаются на госслужбе и продолжают работать в других сферах участники организации референдума о самоопределении региона в мае 2014 г.

Ранее о том, что безопасные и демократические выборы невозможно провести, например, в Мариуполе, Лисичанске и Красноармейске, заявлял также лидер фракции БПП Ю. Луценко. «С моей точки зрения, честные, конкурентные и безопасные выборы не могут состояться не только на оккупированной территории Донбасса, но и на ее освобожденной территории. Я убежден, что военно-гражданские администрации должны работать на украинской части Донбасса до того момента, пока проводить там выборы будет безопасно», – заявил политик.

В то же время, по мнению заместителя главы Центральной избирательной комиссии А. Магеры, отказ от проведения выборов в Донбассе стал бы политически ошибочным решением, тем более что пропорциональная избирательная система предоставляет возможность полностью сформировать состав областных советов.

По его мнению, выборы в Донецкой и Луганской областях необходимо проводить в как можно большем количестве населенных пунктов, подконтрольных украинской власти. «По моему глубокому убеждению, такие выборы нужно проводить... везде, где их можно провести. Для Украины как для государства в долгосрочной перспективе нужно показать, что она имеет легитимно избранные представительские органы власти – органы местного самоуправления и в Донецкой, и в Луганской областях», – заявил он. А. Магера уверен в необходимости, в частности, проводить и выборы депутатов Донецкого и Луганского областных советов.

Недавно Центральная избирательная комиссия в обращении к парламенту попросила неотложно определить перечень административно-территориальных единиц на территории Донецкой и Луганской областей, в которых местные выборы 25 октября проводиться не будут. Как сообщила пресс-служба ЦИК, такое обращение было принято в связи с тем, что согласно п. 4 Заключительных и Переходных положений Закона «О местных выборах» данные выборы не проводятся на территории Донецкой и Луганской областей «в связи с осуществлением Российской Федерацией временной оккупации и вооруженной агрессии против Украины и невозможностью обеспечения соблюдения стандартов проведения выборов Организации по безопасности и сотрудничеству в Европе». При этом, согласно Закону, перечень

административно-территориальных единиц, в которых не проводятся местные выборы, определяется Верховной Радой. Однако Постановление парламента от 17 июля «О назначении очередных выборов депутатов местных советов и сельских, поселковых, городских голов в 2015 году», принятое до вступления Закона в силу, указанного перечня не содержит, говорится в обращении. «Таким образом, еще до начала избирательного процесса у соответствующих субъектов возникают права и обязанности на осуществление предусмотренных Законом в установленные им сроки действий по организации подготовки и проведения соответствующих выборов и определения объемов средств Государственного бюджета Украины, необходимых для проведения местных выборов 25 октября», – констатировали в ЦИК.

«Неопределение в ближайшее время Верховной Радой Украины перечня административно-территориальных единиц на территории Донецкой и Луганской областей, в которых очередные местные выборы 25 октября не проводятся, создает риск для надлежащего и своевременного осуществления предусмотренных Законом процедур по организации подготовки и проведения местных выборов на соответствующих территориях», – подчеркивается в обращении.

Заместитель главы Центральной избирательной комиссии отмечает, что в вопросах проведения выборов в тех или иных районах Донецкой и Луганской областей необходимо исходить из реальной обстановки. «Мы хотим, чтобы, в соответствии с законом о статусе временно оккупированных территорий, со стороны Верховной Рады был список не населенных пунктов, а перечень административно-территориальных единиц, поскольку советы избираются исходя из административно-территориальных единиц», – уточняет он. А. Магера отметил, что к перечню, который сейчас есть в Верховной Раде, у ЦИК «достаточно критическое» отношение.

Также заместитель главы ЦИК отмечает, что местные выборы на Донбассе должны состояться, поскольку Украине надо показать легитимность власти на Востоке Украины. «Вряд ли это правильная идея отказываться от проведения выборов и от формирования легитимных представительских органов местного самоуправления. У нас в этих областях и так уже развелось много нелегитимных органов, которые себя называют и “парламентами”, и “главами” ДНР/ЛНР и т. п. Для Украины важно легитимно избрать власти», – подчеркнул он.

С обращением к Верховной Раде с просьбой при рассмотрении вопроса о местных выборах в Донецкой области дать возможность провести 25 октября 2015 г. очередные выборы депутатов местных советов и сельских, поселковых, городских голов на территории Донецкой области, подконтрольной украинской власти, выступили депутаты Донецкого областного совета. В своем письме депутаты обратили внимание на то, что в 2014 г., несмотря на гораздо более тяжелую ситуацию и эскалацию военного конфликта, выборы в Верховную Раду в Донецкой области состоялись и прошли без существенных нарушений действующего законодательства. «Лишить граждан Украины, проживающих на подконтрольной украинской

власти территории, права голоса – означает нивелировать роль громад в решении вопросов местного значения. Это прямое нарушение положения Конституции о праве на местное самоуправление, главных принципов реформирования местного самоуправления и территориальной организации власти, предусмотренных в изменениях к Конституции», – говорится в письме.

Среди аргументов противников отказа от проведения местных выборов на части территории Донбасса – тезис о том, что такой отказ не будет воспринят международным сообществом, на которое ориентируется Украина, в том числе и при выполнении минских договоренностей.

Что касается внутривластной подоплеки такой позиции, в частности заявлений П. Жебрийского, то, как отмечали некоторые эксперты, их причина кроется в стремлении власти законсервировать «влияние президентской силы» в этом регионе. По словам политического эксперта А. Решмедиловой, «это заявление можно рассматривать как то, что существует желание законсервировать максимальное влияние президентской силы на этих территориях. Хотя при этом мы видим, что идет объединение и максимальная консолидация БПП и УДАРа. Также идут переговоры с партией “Народный фронт” ради максимальной концентрации админресурса. Если им удастся воплотить эту конфигурацию, то, возможно, выборы на Донбассе будут проведены. Хотя нельзя исключать, что на окончательное решение о проведении выборов может повлиять и мнение западных партнеров Украины».

Кроме того, эксперт отметила, что одной из причин для отмены проведения выборов может стать тот факт, что на этих территориях серьезную поддержку могут получить оппозиционные силы. «Скорее всего, в данном регионе большей популярностью будут пользоваться оппозиционные силы, поэтому, если внутренняя социология это докажет, выборов может и не быть», – констатировала А. Решмедилова.

В то же время, комментируя слова губернатора Донецкой области, политолог напомнила, что ситуация на Донбассе не повлияла на решение властей проводить президентские и парламентские выборы в 2014 г. «Этот вопрос давно оговаривается, и, естественно, само решение не является чем-то экстраординарным. То есть это та линия и позиция, которая выдвигалась и озвучивалась губернатором и которая “продавливалась” Президентом под видом того, что ситуация на Донбассе нестабильна. Хотя возмущает тот факт, что ранее в этом регионе проводились президентские и парламентские выборы, а сейчас местные не удается», – заявляет эксперт.

По словам директора Института стратегических исследований «Новая Украина» А. Ермолаева, отмена местных выборов на Донбассе могла бы усилить зависимость местного населения от военных правительств сепаратистов и к ноябрю поспособствовала бы созданию условий для роста политической напряженности в стране. «Либо на этих выборах в Украине произойдет большая перезагрузка местной власти (и это будет еще один шаг на пути к примирению), либо же в случае срыва выборов на местах или непризнания их со стороны Киева это может еще больше усилить недоверие и отторжение со стороны населения Донбасса к политике Киева. Такая политика

власти может создать условия для формирования уже более устойчивых государственных процессов в так называемых ДНР и ЛНР», – отметил политолог.

По его мнению, для многих жителей Донбасса отказ от проведения выборов будет свидетельствовать о том, что Киев их не поддерживает. «Это также может дать импульс к процессам новой самоорганизации. У людей не будет альтернативы. Они не собираются вечно жить с военными командирами, которые захватили власть. Им нужна власть на местах, которой они будут доверять и которая им обеспечит повседневную жизнь», – считает А. Ермолаев. Эксперт отмечает также, что выборы на Донбассе могли бы стать «формулой примирения», в противном случае страну может ждать «резкое обострение ситуации не в военном измерении, а социальном, социокультурном и психологическом».

«Выборы на подконтрольной Украине территории необходимо проводить. Хотя бы для того, чтобы местное самоуправление могло эффективно работать и в том числе решать проблемы переселенцев. К тому же выборы смогут обеспечить баланс между военно-гражданскими администрациями и местным самоуправлением», – считает координатор избирательных и политических программ гражданской сети «ОПОРА» О. Айвазовская. «Кроме того, даже, несмотря на сложность ситуации на Донбассе, нет никаких конституционных оснований выборы не проводить», – подчеркивает она.

Однако при этом, как отмечает, к примеру, директор информационно-аналитического центра «Перспектива», военный эксперт П. Рудяков, если выборы на Донбассе пройдут осенью текущего года, украинская власть окажется в ситуации своеобразного «котла», из которого нет приемлемого выхода. По словам эксперта, если выборы состоятся этой осенью, «прокиевским силам» на Донбассе будет очень трудно одержать на них победу – «для этого надо фальсифицировать в особо крупных размерах, заведомо идти на переписывание реальных результатов». «Кроме того, возникает целый ряд сопутствующих обстоятельств. Например, сотрудничество с новоизбранными военно-гражданскими администрациями в Донецкой и Луганской областях», – добавил он.

Кроме того, по оценкам П. Рудякова, вопрос переноса местных выборов на Донбассе будет зависеть от того, как к этому отнесутся в США. Он убежден, что перенос выборов на весну 2016 г. «открывает возможности для работы в том формате, который действует сейчас в рабочем режиме». Кроме того, эксперт считает, что за эти месяцы «будут значительные перемены внутри ДНР/ЛНР и, возможно, в контекстуальных вещах». «В США тоже прояснится, кто фаворит избирательной кампании. Им самим будет проще принимать решения. Кроме того, может быть, наши задумаются, чтобы создать группу людей, которые технологически подойдут к этим вещам и будут готовы предложить проект проведения выборов сугубо технологически, которые позволят осознать видимость демократизма и плюрализма, но вместе с тем провести линию, которая бы устраивала центр в условиях избирательного процесса в местные органы власти», – прогнозирует П. Рудяков.

О том, что выборы на подконтрольных Киеву территориях Донецкой и Луганской областей необходимо провести, чтобы продемонстрировать населению присутствие там легитимной власти, заявляет также координатор экспертных групп инициативы «Реанимационный пакет реформ» В. Миский. По его мнению, предложение перенести выборы на 2017 г. фактически означает их отмену, поскольку через два года в Украине состоятся повторные выборы в местные органы власти, связанные с проведением административной реформы. «Я считаю, что выборы в регионе проводить нужно. А переносить их 2017 г. не совсем корректно, губернатор манипулирует информацией, потому что в 2017 г. будут повторные местные выборы по всей Украине в связи с децентрализацией. У нас существенно изменится административная карта Украины, села объединятся в более крупные структуры, районы объединятся, они получают новые полномочия, поэтому местные выборы вновь пройдут в 2017 г. по всей Украине. Жебровский просто хочет отменить выборы в этом году на Донбассе», – заявил В. Миский, комментируя позицию главы Донецкой областной ВГА.

Как отметил эксперт, закон позволяет П. Жебровскому подавать представление об отказе от проведения выборов в случае невозможности организовать выборы в отдельных органах самоуправления на территории области. «То есть военно-гражданская администрация может подать соответствующий такой запрос в ЦИК, ЦИК может временно отменить проведение выборов на этой территории. Но написано в законе очень четко, что вопрос касается отдельных органов самоуправления. А Жебровский, судя по его заявлению, хочет отменить выборы на всем Донбассе. Законных оснований это делать у него нет, как их нет и у ЦИК», – считает В. Миский. При этом он подчеркивает, что «так называемые ДНР и ЛНР собираются провести свои выборы, а подконтрольная часть Донбасса в это время выборы не проводит». «Как это будет выглядеть в глазах населения?.. Нужно в как можно большем количестве сел, городов, поселков, провести выборы, чтобы показать, что на Донбассе есть легитимная украинская власть, которую выбрали сами граждане», – заявляет эксперт.

Острой критике заявления П. Жебровского подвергли в Оппозиционном блоке, представители которого считают, что власть в настоящее время «разворачивает полномасштабную кампанию по срыву местных выборов на территории Донбасса, которая находится под контролем Украины». Такое мнение, в частности, высказал народный депутат Украины А. Белый, заявив, что председатель Донецкой областной ВГА является одним из главных спикеров по срыву местных выборов на Донбассе. Политик допускает, что власть пытается сорвать выборы из-за того, что рейтинг президентской политической силы в Донбассе составляет на данный момент всего 5 %.

Лидер Оппозиционного блока Ю. Бойко выдвинул в письме в адрес главы ЦИК М. Охендовского требование обеспечить проведение выборов на всей подконтрольной Украине территории. «Власть не имеет права отменить местные выборы на подконтрольной Украине территории Донбасса. В случае принятия такого решения это будет нарушением конституционных прав

граждан этих регионов и фактически оттолкнет Донбасс от Украины», – цитирует слова М. Бойко пресс-служба Оппозиционного блока.

Недавние заявления некоторых представителей власти о возможной отмене выборов на подконтрольной Украине территории Донбасса депутат назвал «попыткой построить авторитарный и антидемократический режим» в стране. Политик напомнил, что, согласно ст. 141 Основного закона и решения Конституционного Суда от 29 мая 2013 г., все очередные выборы депутатов ВР АР Крым, местных советов, сельских, поселковых, городских голов, избранных на очередных или внеочередных выборах, проходят одновременно на всей территории Украины. Постановление же ВР от 17 июля 2015 г. «О назначении очередных выборов депутатов местных советов и сельских, поселковых, городских голов в 2015 году» определяет, что выборы не назначаются только на временно оккупированных территориях Крыма, Севастополя и Донбасса, а также в отдельных регионах, где введен особый порядок самоуправления. «На других территориях, подконтрольных Украине, должны быть проведены местные выборы», – подчеркнул он.

Также лидер Оппозиционного блока обратил внимание главы ЦИК на необходимость обеспечения избирательных прав вынужденных переселенцев с Донбасса. «Принятый Закон “О местных выборах” не гарантирует право избирать 1,5 млн внутренне перемещенных лиц, которые, учитывая продолжительность военных действий, уже являются полноценными членами территориальных общин мирных регионов. Такая ситуация требует принятия мер со стороны Центризбиркома и других органов власти», – заявляет народный депутат. По его мнению, выходом из этой ситуации может стать принятие соответствующих подзаконных актов, что позволит переселенцам реализовать свое избирательное право по новому месту жительства.

«Пока что выборы никто не отменял. Но проголосовать смогут не все. Например, я не вижу возможности для переселенцев голосовать на местных выборах. Избиратель должен быть членом определенной территориальной громады, должен иметь зарегистрированное место проживания. Голосование сложно себе представить и в плане, и в плане контроля за его проведением», – комментирует ситуацию с переселенцами заместитель главы ЦИК А. Магера.

Важно также отметить, что, согласно результатам социологических исследований, около 40 % жителей неоккупированного Донбасса не собираются принимать участие в местных выборах. Такие данные приводят, в частности, Фонд «Демократические инициативы» им. И. Кучерива и Центр им. А. Разумкова.

Таким образом, главными вызовами, с которыми столкнется украинская власть при проведении выборов на Донбассе, помимо необходимости решения проблем безопасности и угрозы обострения ситуации на фронте, представляются низкий уровень электоральной поддержки провластных политических сил в регионе, а также отсутствие единого мнения по поводу формальной стороны организации волеизъявления. В то же время отказ от проведения выборов также не представляется обозревателям вполне обоснованным решением. В этих условиях решение об определении перечня административно-территориальных единиц на подконтрольной украинской

власти части Донбасса, где организация избирательного процесса невозможна, выглядит определенным компромиссным сценарием, реализация которого – дело ближайшего времени.

Партійна позиція

І. Рудь, мол. наук. співроб. СІАЗ НБУВ, канд. політ. наук

Нові політичні проекти на місцевих виборах: Партія простих людей С. Капліна

Напередодні місцевих виборів, які плануються на 25 жовтня цього року, в Україні з'являються нові політичні проекти й партії. Серед проектів, які викликають зацікавлення в експертному середовищі, можна назвати Партію простих людей, що створена за ініціативою депутата Верховної Ради С. Капліна.

У 2012 р. С. Каплін обирався у Верховну Раду від партії УДАР.

За її ж квотою потрапив до парламенту і в 2014 р. вже у складі Блоку П. Порошенка.

Слід підкреслити, що УДАР – уже не перша політична партія, членом якої встиг побувати С. Каплін. З 2000 р. по 2004 р. він був членом Партії промисловців і підприємців України (ПППУ) А. Кінаха, навіть входив до її Політради. У 2010–2011 рр. входив до партії «Фронт змін» А. Яценюка, був заступником її Кременчуцької міської парторганізації. У 2007–2010 рр. працював помічником Н. Королевської, на той момент члена фракції Блоку Ю. Тимошенко, яка очолювала Комітет Верховної Ради з питань промислової політики.

Депутат, відомий своїми яскравими й гучними виступами з парламентської трибуни, формально залишається в пропрезидентській фракції, однак будує власний політичний проект на критиці дій влади.

Свою політичну силу – Партію простих людей – народний депутат С. Каплін презентував 23 червня в Кременчуці.

Рішення створити нову партію він пояснює необхідністю відродити країну, взяти всю відповідальність за ситуацію в Україні на себе, привести до влади нових людей, яких вже сьогодні поважають і яким довіряє суспільство. «Після виборів я сказав Президенту і Прем'єр-міністру, що якщо за півроку не буде досягнень у їхній роботі, не буде реальної боротьби з корупцією, будуть віддаватися інтереси Майдану, то я створю свій проект, тому... в Мін'юст були подані документи про реєстрацію Партії простих людей С. Капліна, – пояснив причини створення нової партії С. Каплін.

«У нашій Партії простих людей не буде великого бізнесу, не буде середнього бізнесу. Партійними функціонерами, лідерами на місцях будуть звичайні прості громадяни, але вони кожен на своєму місці довели, що можуть давати результати навіть в умовах, коли країна перебуває у війні та економічній

кризі», – сказав С. Каплін.

Лідер Партії простих людей С. Каплін підкреслює необхідність створення бездоганної команди, що включатиме в себе патріотичну, демократичну та ефективну виконавчу складову.

Крім того, для відродження країни і, зокрема, Кременчука нардеп запропонував вжити 10 необхідних кроків:

1. Скасування районних, обласних державних адміністрацій, робота яких абсолютно неефективна.

2. Зменшення кількості міністрів уряду до семи, які повинні нести персональну відповідальність за кожну галузь і відповідати за те, як вони реалізували окремі напрями реформ.

3. Прийняття закону про смертну кару за корупцію.

4. Прийняття закону про відкликання депутатів місцевих рад, щоб вони не думали, що «потрапили в рай на п'ять років».

5. Посада Прем'єр-міністра має бути ліквідована, а відповідальність має бути покладена на Президента.

6. Спрощення порядку імпічменту Президента.

7. Скорочення парламенту до 100 народних депутатів і створення умов ефективної роботи комітетів, їх персонального голосування.

8. Позбавлення мандата нардепа за п'ять прогулів без поважних причин.

9. Обрання Генерального прокурора України прямим голосуванням народу.

10. Проведення серйозної судової реформи. Суддя повинен особисто відповідати за свої рішення, а також має бути спрощена процедура притягнення до відповідальності, зняття недоторканності із суддів.

Серед основних завдань Партії простих людей С. Капліним названі боротьба з олігархами й корупцією, розробка економічної доктрини, створення нової Конституції, яка б дійсно захищала простих людей.

С. Каплін зробив гучну заяву, що в його партію не ввійдуть люди, які вже займалися політикою.

За словами народного депутата, він розпочав робочий тур по країні, під час якого планує формувати партійні осередки Партії простих людей у кожній області. Однак дії народного депутата від правлячого БПП, а відтепер і лідера Партії простих людей С. Капліна часто не збігаються з його заявами й програмними тезами.

У травні 2015 р. на телеканалі «1+1» вийшла програма «Гроші» із сюжетом про чималі статки «бідних» народних депутатів. Героєм програми став саме нардеп С. Каплін. Журналістів зацікавив його шостий айфон (вартість моделі від 16 до 21 тис. грн). Також репортерів «Грошей» цікавило, звідки у «бідного й чесного» нардепа джип Toyota Land Cruiser Prado, на якому той поїхав із засідання ВР України (вартість аналогічної моделі 1 млн грн). Нардеп пояснив, що айфон йому подарували друзі і він навіть вартості його не знає, а про автомобіль узагалі змовчав.

Газета «Кременчуцький телеграф» опублікувала інтерв'ю із С. Капліним, яке він дав виданню під час прес-конференції в Кременчуці

23 червня після оголошення про створення Партії простих людей. На питання журналіста про те, чому він не виконує даних раніше обіцянок, С. Каплін фактично відмовився дати відповідь та заявив, що навчився не реагувати на провокаційні питання й не хоче витратити час на перепалки.

Показовою є й позиція С. Капліна щодо ухвалення Закону України «Про місцеві вибори» – нардеп не виконав власної обіцянки, що в разі прийняття цього законопроекту домагатиметься його скасування. У підсумку Закон усе ж був прийнятий, і не було помітно, щоб С. Каплін якимось чином протидіяв.

Можна також згадати інцидент за участі С. Капліна на сесії Полтавської міськради, який стався 10 липня. У цей день до приміщення міськради увірвалася сотня активістів разом із С. Капліним, які висунули вимоги проти підняття тарифів на комунальні послуги та вартості проїзду в громадському транспорті.

Після словесної полеміки та штовханини в стінах міськради з народним депутатом С. Капліним мер Полтави О. Мамай змушений був зачинитися в кабінеті. Пікетувальники й депутати заблокували кабінет міського голови, але згодом О. Мамай вийшов сам і спробував втекти з місця події від мітингувальників на вулицю. На вулиці автомобіль мера було заблоковано. Нардеп С. Каплін намагався вдертися в салон і витягнути О. Мамай. Такі дії С. Капліна викликали багато запитань, враховуючи його формальну належність до діючої влади.

Незважаючи на критику народним депутатом діяльності Д. Фірташа, деякі оглядачі пов'язують саме з ним та із С. Львовичем фінансування політичного проекту С. Капліна «Партія простих людей».

Незважаючи на те що С. Каплін став народним депутатом від УДАРу, а в парламенті вступив у фракцію «Блок Петра Порошенка», він практично одразу почав створювати свою «опозиційну» до уряду політсилу. Оглядачі припускають, що це було пов'язано з тим, що його тіньові спонсори (серед яких називають С. Львовича та Д. Фірташа) серйозно готуються до виборів до місцевих рад. Після політичної смерті Партії регіонів вони створюють нові проекти, які збиратимуть голоси колишніх її виборців. Одним з таких проектів став «Опозиційний блок», який очолив близький соратник В. Януковича Ю. Бойко.

Слідом за цим було вирішено створити партію, яка збиратиме голоси виборців на іншому електоральному полі. Ця партія більше розрахована на підтримку тих виборців, яких приваблює популізм і гасла типу «знизимо тарифи», «підвищимо зарплати і пенсії», «заберемо у багатих – віддамо бідним» тощо. Саме на цьому електоральному полі сьогодні працює С. Каплін. Він їздить по містах і селах, розповідає людям про те, що вирішуватиме всі їхні проблеми, але при цьому скромно замовчує, як саме він їх вирішуватиме.

Гасла новоствореного проекту «Партія простих людей» багато в чому збігаються з тими напрямками, над якими працюють «Батьківщина» та Ю. Тимошенко. Варто зазначити, що саме Ю. Тимошенко першою стала говорити про те, що необхідно розробити прозору систему формування комунальних тарифів, а «Батьківщина» вимагає введення індексації

заробітних плат, пенсій та інших соціальних виплат, скасування пенсійного податку. Причому, справедливості заради, варто зазначити, що все це робиться з конкретними пропозиціями, які виносяться на обговорення громадськості.

Розуміючи, що названі проблеми дуже турбують виборців, С. Каплін вирішив використовувати їхню риторику для залучення уваги до своєї партії. Наприклад, він оголосив, що ініціює всеукраїнську «ходу з платіжками» проти тарифів А. Яценюка. Дивним виглядає те, що народний депутат, який входить до правлячої коаліції, бореться з коаліційним же урядом, замість того щоб брати на себе відповідальність за його дії та рішення.

С. Каплін формує свою Партію простих людей, підтягуючи до неї своїх «непростих» родичів і бізнес-партнерів.

У 2014 р. напередодні парламентських виборів разом з кандидатом у нардепи С. Перепелом С. Каплін збирав людей для походу на Київ, щоб таким чином боротися з будівництвом Беланівського ГЗК, а сам С. Перепел тоді обіцяв зупинити будівництво цього ГЗК. Подейкують, що «регіонал» В. Матицин, на прохання «столичних патронів» С. Капліна, мав профінансувати його похід на Київ. Гроші спонсори начебто виділили, але ходи так і не відбулося. З плином часу змінилася й позиція самого С. Капліна щодо ГЗК. І вже цього року С. Каплін раптом заявив, що Беланівський ГЗК і не будується зовсім.

У Кременчуці партосередок партії С. Капліна очолив його кум – бізнес-партнер «регіонала» В. Матицина, господар торгового центру «Мега-трейд» С. Порчирян. Раніше С. Порчирян був комуністом і навіть представляв цю партію в міськраді.

Активістом нової партії С. Капліна є і відомий «регіонал» В. Яворський, адже, за дивним збігом обставин, саме на заводі техвуглецю, який той очолює, відбулася зустріч С. Капліна з трудовим колективом. Хоча на прес-конференції 23 червня в Кременчуці С. Каплін заявив: «У Партії простих людей не буде великого бізнесу. Партійними функціонерами, лідерами на місцях будуть звичайні, прості громадяни...» (Мабуть, мільйонери С. Порчирян і В. Яворський, за версією С. Капліна, і є тими простими людьми).

Завдяки своїм покровителям С. Каплін постійно присутній у медіа-просторі певних телеканалів з викривальними виступами проти представників влади, до якої і він також належить. Наприклад, у програмі «Народна прокуратура» на каналі «112 Україна» С. Каплін виступає як автор і ведучий. Буває він і на політичному ток-шоу «Чорне дзеркало» на телеканалі «Інтер», де часто виступає з критикою дій уряду.

Паралельно лідер Партії простих людей С. Каплін усіляко демонструє відмінність своєї політсили від топових партій України, у тому числі вже представлених у парламенті. Наприклад, від партії «Народний фронт», яку, на думку лідера ППЛ, спонсорує «сім'я українських олігархів». «Кілька олігархічних сімей вимили всі гроші. Яценюк був і буде сином полку українських олігархів, які і привели його в головні кабінети держави», – заявив

С. Каплін в ефірі телеканалу «Інтер», пообіцявши найближчим часом опублікувати документи про корупційні схеми в уряді у своєму Facebook.

Виходячи з цієї риторики, можна припустити, що саме партія «Народний фронт» стане основною мішенню для критики новоявленого голови партії, а боротьба з корупцією – прапором, під яким він вестиме свою боротьбу на місцевих виборах.

Загалом, головним завданням таких політичних проектів, як «Партія простих людей» С. Капліна, є отримання кращих позиції у владі, у тому числі завдяки перемозі на місцевих виборах.

Оглядачі зазначають, що для реалізації цих цілей і створюються подібні політичні проекти, розраховані виключно на популізм, а не на системну роботу. Незважаючи на очевидну технічність цього політичного проекту та його кандидатів, він може відібрати голоси в серйозних, патріотично налаштованих політичних сил як на Полтавщині, так і по всій країні

(Матеріал підготовлено з використанням інформації таких джерел:

<http://nahnews.org/261481-kaplin-sozdal-na-ukraine-novuyu-politsilu-partiyu-prostyh-lyudej>;

<http://howeverlife.ru/новосту/kaplin-vozglavil-partiu-prostyh-ludei.html>;

<http://kremen.today/news.php?id=44261&year=2015&today=02&month=07>;

<http://vlasti.net/news/163279>;

http://24tv.ua/ukrayina/sesiya_poltavskoyi_miskradi_zakinchilas_skandalom_ta_sh_tovhaninoyu/n592128;

http://24tv.ua/ukrayina/mer_poltavi_poyasniv_chomu_nayihav_avtomobilem_na_n_atovp_lyudey/n592185;

<http://vk.com/prosti.lydu>

<http://www.slovoidilo.ua/2015/07/15/novyna/polityka/populizm-u-chystomu-vyhlyadi-kaplin-pidtrymav-zakon-pro-miscevi-vybory-xocha-obicyav-protylezhne>).

Економічний ракурс

А. Рябоконт, мл. науч. сотр. «СІАЗ» НБУВ

Очередной украинский энергетический кризис: причины, проблемы, попытки решения

В конце июля НЭК «Укрэнерго» заявила о дефиците в 2800 МВт мощности Объединенной энергосистемы Украины. Примерно такие же показатели дефицита энерго мощностей (3000–3500 МВт) декларировались и прошедшей осенью – зимой, когда вся страна жила в режиме аварийного отключения электроэнергии.

Причинами падения мощностей стали прежде всего нехватка угля и остановка работы сразу нескольких энергоблоков на Углегорской ТЭС (ПАО «Центрэнерго») и Мироновской ТЭС («ДТЭК Донецкоблэнерго»), общая мощность которых составляла 880 МВт. Обе станции попали под обстрелы в

зоне проведения АТО.

Несколько позже был отключен блок № 2 Ладыжинской ТЭС (250 МВт) из-за шума в топке котла и блок № 1 на Запорожской ТЭС (300 МВт) из-за повреждения багерной насосной станции № 1. Во внеплановый ремонт также был выведен блок № 1 Запорожской АЭС (1000 МВт).

К 10 августа из всех 15 блоков АЭС в ремонте состояло пять блоков. Из 14 блоков ТЭС:

- два не работали (Приднепровская ТЭС с 1 августа, а 9 августа остановилась Змиевская ТЭС из-за нехватки угля антрацитового марки);

- один на грани остановки (Славянская ТЭС сообщила, что угля хватит только на несколько дней. И еще 18 тыс. т на складе лежат арестованные, вместо того чтобы гореть в котле);

- одна ТЭС – с минимальными запасами угля (Криворожская ТЭС – 12 тыс. т угля, на двое-трое суток примерно. К тому времени уже несколько суток из зоны АТО не поступал антрацит на украинские ТЭС – из-за обстрела был в очередной раз разрушен железнодорожный участок Ясиноватая – Скотоватая);

- четыре ТЭС работали в автономных энергоостровах (Бурштынская, Луганская, Зуевская и Старобешевская).

Украина тут же перешла в перетоковый режим работы с соседними энергосистемами, получая 800–900 МВт ежедневно, сообщил министр энергетики и угольной промышленности В. Демчишин. Под «соседними» следует понимать российскую, поскольку только с ней энергосистема Украины находится в режиме параллельной работы. И тамошние ведомства уже успели заявить, что Украина возобновила покупку электроэнергии из РФ.

В. Демчишин тогда заявил, что данные перетоки электроэнергии между украинской и российской системами не являются импортом, Украина все вернет России: «Надеюсь, эта ситуация будет продолжаться недолго. Если один-два дня, то, возможно, обойдемся без оплаты – отдадим мощностью. Если нет, то цена давно закреплена в договоре о параллельной работе, где-то около 4 центов».

Впрочем, в России эти перетоки уже назвали «аварийной помощью по суточным заявкам» и напомнили, что они стоят гораздо дороже. Из каких источников В. Демчишин собирается «отдавать мощности» – осталось загадкой.

В. Землянский, директор энергетических программ Центра мировой экономики и международных отношений НАНУ, отмечает: «Правительство решило, что Украина не нуждается в тепловой генерации, потому ее с успехом может заменить импорт из РФ. Минэнерго активно продвигает идею консервации 70 % мощностей как несоответствующих требованиям проведения предстоящего отопительного сезона...»

На сегодняшний день оптовый рынок задолжал энергетикам почти 9 млрд грн. Это без учета тарифа на закупку произведенной электроэнергии, который держит в стабильном минусе производство электроэнергии на отечественных ТЭС. Рентабельность тепловых электростанций с начала текущего года

составляет минус 18 % и стремится к дальнейшему падению. То есть у тепловой генерации банально вымывают оборотные средства, чтобы потом обвинить в срыве закупок угля...».

Единственное, что смогли сделать чиновники министерства к началу августа, это договориться с «Донбассэнерго» о запуске Славянской ТЭС на несколько дней – на больший срок там просто не хватит топлива. Станция была остановлена еще 14 июля из-за отсутствия угля. Это уже третья остановка с мая текущего года по такой причине. Славянская ТЭС поставляет электроэнергию для северной части Донецкой и Луганской областей и восточной части Харьковской области.

Выровнять баланс мощностей в Объединенной энергосистеме Украины НЭК «Укрэнерго» очень сложно. Причина проста: на ТЭС, которые находятся в центральной части Украины, не хватает антрацитового угля. Сегодня на максимальной мощности работают блоки, потребляющие уголь газовой группы. При этом на блоках не проходят планово-упреждающие ремонты, и такая ситуация угрожает повышенной аварийностью и незапланированными ремонтами зимой, когда потребление электроэнергии будет максимальным. К тому же хоть как-то облегчить маневрирование энергомощностями не дает низкий уровень воды в реках, что оказывает существенное влияние на производительность украинских ГЭС.

К концу июля запасы угля на украинских ТЭС составляли примерно 1,660 млн т. Это почти в два раза меньше, чем в прошлом году. Но к дефициту добавилась еще и неравномерность его распределения. Наибольшие запасы антрацитового угля находились на Луганской ТЭС – 430 000 т, а газовой группы – на Бурштынской ТЭС, 360 000 т.

Однако обе эти станции работают практически вне Объединенной энергосистемы страны. На Луганской ТЭС в Счастье из-за постоянных обстрелов и боевых действий нет возможности провести ремонт блоков и линий электропередач, поэтому станция обеспечивает электроэнергией только часть Луганской области и север Донецкой. На Бурштынской же – 10 из 12 блоков работают на экспорт электроэнергии в Европу. То есть почти половина запасов угля находится на станциях, которые не могут использоваться для покрытия дефицита мощностей внутри страны.

Еще в октябре 2014 г. Минэнергоугля дало поручение разработать проект, который бы давал возможность Бурштынской ТЭС вырабатывать энергию как на экспорт, так и на ОЭС Украины. Сегодня в НЭК «Укрэнерго» заявляют, что «ДТЭК Западэнерго» игнорирует это поручение.

ДТЭК, со своей стороны, заявила, что еще в ноябре 2014 г. предоставила «Укрэнерго» всю необходимую информацию относительно изменения конфигурации работы блоков Бурштынской ТЭС. Два блока уже работают на энергосистему Украины; можно развернуть еще один, хотя это и понизит надежность работы сети, выдающей электроэнергию на Запад. В ДТЭК предупреждают, что этот проект изменений конфигурации Бурштынского острова НЭК «Укрэнерго» обязан согласовать с европейскими системными операторами электросетей.

Следует также отметить, что уже год чиновники профильного министерства не могут наладить вывоз угля с неподконтрольных территорий. Речь идет о дефицитном антраците. Претензии министерству предъявляют ДТЭК и «Донбассэнерго».

В последней компании официально сообщили, что на станции «Красный Лиман» с середины июня заблокировано 260 вагонов с углем. На данный момент на Славянскую ТЭС пытаются отправить еще порядка 120 вагонов, а это более 8000 т антрацита.

Только 11 августа вице-премьер В. Вощевский на первом заседании межведомственной рабочей группы по подготовке объектов топливно-энергетического комплекса к осенне-зимнему периоду 2015/2016 г. сообщил, что поезд для вывоза топлива и угля из Донбасса на склады украинских ТЭС будет запущен. «Обеспечить работу энергетики в осенне-зимний период – это ключевая задача, и в этом контексте вопрос первостепенного значения: доставить необходимый объем угля на склады украинских ТЭС», – цитирует В. Вощевского пресс-служба Кабмина. Он также подчеркнул важность максимально быстрой обработки возможностей для вывоза угля из Донбасса и добавил, что «на сегодняшний день практически завершены ремонтные работы на железнодорожном направлении Майорское – Никитовка. «Единственный возможный способ решения задачи по вывозу угля из Донбасса – обеспечить движение на этом участке. Мы выполнили там колоссальный объем работ, задействовали там десятки людей, которые работали под обстрелами. Мы отремонтировали достаточно серьезный участок, теперь надо, чтобы это работало. Также необходимо организовать пропускной пункт», – отметил вице-премьер.

В. Вощевский обратил внимание на необходимость восстановления Луганской ТЭС в рамках ОЭС, на складе которой находится почти 500 тыс. т угля.

Более конкретно претензии высказали в ДТЭК. «Уже более года в государстве отсутствует системное решение проблемы вывоза необходимого Украине угля для ТЭС. Железнодорожная инфраструктура в зоне АТО сильно повреждена, не решена проблема дефицита локомотивной тяги и порожних вагонов», – говорится в официальном сообщении энергохолдинга.

«ДТЭК Ровенькиантрацит» и «ДТЭК Свердловантрацит» – основные производители угля дефицитной антрацитовой группы – на Приднепровскую ТЭС и Криворожскую ТЭС с 1 июля 2015 г. поставили всего 32 вагона при возможной отгрузке от 38 до 114 вагонов в сутки, а фактическая отгрузка угля от «ДТЭК Шахты “Комсомолец Донбасса”» – 50 вагонов в сутки при возможном показателе 100–120 вагонов.

Кроме того, ДТЭК призывает ответственные министерства и ведомства восстановить железнодорожную инфраструктуру на линии соприкосновения с территорией боевых действий, перенаправить дополнительные магистральные локомотивы и порожние вагоны с других участков железных дорог Украины на Донецкую железную дорогу. В то же время в ДТЭК отмечают, что «импортировать уголь невозможно из-за высокой цены на топливо, которая не

покрывается в тарифе для ТЭС».

Хотя профильный министр В. Демчишин так не считает. В конце июля он публично заявил, что Украина будет покупать антрацит в ЮАР по цене 80 дол. (позже уточнил – 77 дол.) за 1 т. 28 июля стало известно, что «Ощадбанк» выделяет под эти цели кредит в 2 млрд грн. Относительно адекватности этой цены украинские эксперты разошлись во мнениях.

«Сейчас цена 58 дол. за 1 т в портах Нидерландов. Если это (80 дол. за 1 т) 6000 калорий и с поставкой на станцию назначения, то это неплохая цена. Но опять же, все зависит от условий и калорийности. Что не стоит делать министру, так это объявлять о намерениях купить уголь у конкретного продавца до того, как он с ним договорился. Такое объявление очень ухудшает переговорные позиции, контрагент понимает твою зависимость и слабость», – говорит А. Герус, исполнительный директор инвесткомпания Concorde Capital.

В то же время в Укрпромвнешэкспертизе назвали другие данные: уголь из ЮАР на RB калорийностью 5500 стоит 40 дол. за 1 т, 6500 – 47 дол., российский уголь – в районе 40 дол., австралийский – в районе 50 дол. «Для тепловых станций обычно используется наиболее дешевые и доступные марки угля. Так, текущие цены на энергетический уголь (приведенный к калорийности 6000 ккал/кг) на условиях CIF ARA (Северо-Западная Европа) составляют 58–59 дол. за 1 т, а на условиях FOB Richards Bay (ЮАР) – 56–57 дол. за 1 т», – пояснил А. Славинский, главный специалист ГП «Держзовнішінформ».

10 августа во время брифинга министр энергетики и угольной промышленности Украины В. Демчишин сообщил, что уголь, который Южно-Африканская Республика поставляет на территорию Украины, обходится нашей стране около 77 дол. за 1 т. «На прошлой неделе уже первая лодка (80 тыс. т) разгрузилась во вторник, в Ильичевске. Стоимость – 65 дол. за 1 т в порту, плюс перевалка... Этот уголь из ЮАР на складах будет стоить в районе 77 дол. за 1 т», – сказал он.

Кроме того, по его словам, для увеличения добычи угля в Украине в два раза необходимо 500 млн грн инвестиций. «Увеличить добычу угля в два раза возможно при инвестициях 500 млн грн», – сказал глава Минэнерго.

Отметим также, что в конце июля горняки «Селидовугля» и «Воляньюгля» объявили забастовки и не выходили на работу по причине того, что не получают зарплат с мая. Три месяца министерство не может найти 450 млн грн для погашения долгов. В отличие от миллиардного кредита на импорт угля, который нашелся быстро.

Угольная отрасль Украины была традиционным потребителем бюджетных дотаций. В 2010–2013 гг. сумма дотаций составляла 10–13 млрд грн ежегодно. При этом использовалось объяснение, что угледобыча убыточна, но необходима не только с экономической, но и с социальной точки зрения. Правда, убыточность государственных шахт проистекала не из их плохой работы, а из желания государства сдерживать рост тарифов на производство электроэнергии.

Шахты получали госдотации, чтобы выровнять разницу между

себестоимостью добычи угля и рыночной ценой. Цена готовой продукции – это прямые затраты на ее производство (энергия, амортизация оборудования, зарплата рабочим и админперсоналу и т. д.) плюс прибыль. Если предприятие возьмется отпускать продукцию по себестоимости, то в итоге не сможет заработать средства на обновление оборудования, модернизацию производства, усовершенствование рабочего процесса и т. д.

Однако шахты, которые находились в госсобственности, отпускали генерациям уголь по цене себестоимости добычи. От государства же получали разницу, которая компенсировала затраты шахт на добычу угля.

В свою очередь, ТЭС покупали уголь по цене, на основании которой был рассчитан тариф на электроэнергию. При установленной себестоимости угля в тарифе 1100 грн за 1 т реальная стоимость его составляла 1350 грн за 1 т.

Долгое время специалисты отрасли и частные владельцы генераций объясняли, что стоимость электроэнергии в Украине – едва ли не самая низкая не только в Европе, но и в странах СНГ. Тем не менее, 250 грн с 1 т должен был кто-то заплатить. Государство платило дотации шахтам, а не перекладывало эту разницу на плечи конечных потребителей.

Кроме сохранения низких тарифов, государственные дотации в углепром обеспечивали стабильную работу шахт, а значит, занятость многих населенных пунктов Донбасса, которые изначально создавались вокруг крупных залежей угля. Шахты, химвиробуды и металлургические комбинаты составляли основу промышленного потенциала Донбасса. Тогда применение госдотаций ставилось в упрек власти со стороны проевропейской оппозиции, хотя в самой Европе правительства государств по отдельности и иногда Еврокомиссия в целом активно используют механизм государственных дотаций, не только в агрокомплексе, но и в машиностроении. И ничего зазорного в этом нет: деньги остаются «на месте», они обеспечивают занятость населения и производство продукции, в том числе и с высокой добавленной стоимостью.

Кроме того, сам углепром был начальным этапом в цикле металлургического производства: уголь после добычи шел на обогащение, потом сгорал в доменных печах, а металлопрокат поставлялся на экспорт и приносил государству валютные и налоговые поступления. Также уголь из шахт шел на ТЭС, которые вырабатывали электроэнергию.

По оценкам лидера Независимого профсоюза горняков М. Волынца, в настоящее время в Донбассе проживают около 300 тыс. шахтеров. Но часть из них уже не работает по разным причинам. Однако Донбасс, по словам М. Волынца, это действительно перспективные работающие шахты, в отличие от части шахт в Ростовской области, где более 100 шахт были закрыты за короткий период. По информации департамента развития базовых отраслей промышленности Донецкой ОГА, 49 угледобывающих предприятий остались на территории, которая контролируется ДНР. На территории, контролируемой Украиной, находится 30 шахт: 20 – в государственной собственности, и 10 – в частной. Эти 30 шахт добывают порядка 25 тыс. т угля в сутки, которым обеспечиваются Углегорская и Калушская ТЭС, а также частично электростанции холдинга ДТЭК.

В целом же в госсобственности Украины остаются 100 шахт, однако планы Минэнерго Украины предусматривали закрытие порядка 40 шахт и увольнение более 22 тыс. человек к 2017 г. Помимо сокращения шахт опять растут долги по шахтерским зарплатам. Сейчас около 1 млрд грн в месяц требуется на выплату зарплаты, порядка 80 % в структуре зарплаты – это средства госбюджета. Задолженность по зарплате перед шахтерами госшахт в настоящее время достигает 260–270 млн грн. При этом долги формируются в том числе и в связи с неоплатой потребителями полученной продукции.

Заместитель директора общественной организации «Публичный аудит» А. Вигиринский считает, что правительство уже отказалось от угледобычи. «Было очень много высказываний, как Премьера, так и отраслевого министра, о том, что в Украине в государственной форме собственности находятся 90 шахт, из которых 55 в зоне АТО. Соответственно, контроль за их деятельностью, в принципе, не осуществим. Кроме того, идет подготовка населения к тому, что цена приватизации шахт будет очень низкой, возможно, совсем копейки. Мне кажется, что государство уже приняло решение отказаться от такой отрасли, как угледобыча», – утверждает А. Вигиринский.

Министр энергетики и угольной промышленности В. Демчишин недавно сообщил об убытках госшахт в 2 млрд грн. «Будет еще одно заседание правительственного комитета. Мы ее (программу реформирования угольной промышленности) внесем уже третий раз, но в этот раз с поддержкой Ernst&Young. Они посмотрели и говорят, мол, да, убытки за первое полугодие 2 млрд грн. Основная проблема в том, что добычи нет, поскольку основные расходы – это зарплата... Эти же люди могли бы добыть больше, если бы у них было оборудование», – отметил В. Демчишин.

Однако, как отмечают СМИ, вместо инвестиций в собственную угледобычу, Кабмин предпочитает покупать уголь за границей. По данным Минэнерго Украины, в ходе подготовки к отопительному сезону правительство намерено покупать уголь у всех возможных поставщиков, в том числе из ЮАР, США и России.

Учитывая поднявшуюся в СМИ волну критики относительно работы профильного министерства и лично министра В. Демчишина, многие эксперты и политологи предполагают возможную отставку главы энергетического ведомства в рамках анонсированных недавно Премьером А. Яценюком изменениях в правительстве.

По мнению сопредседателя Фонда энергетических стратегий Д. Марунича, время на подготовку к зиме пока еще есть. «Еще рано говорить, что подготовка сорвана, есть угрозы, но если будут приняты определенные меры, то сезон пройдет без серьезных проблем. Демчишин – не единственный, кто виноват в срыве отопительного сезона. Должна быть согласованная работа всех органов разных уровней, не только Министерства энергетики. 22 июля они проводили первый штаб, где были приняты множество решений. По какой-то причине большая часть этих решений не была выполнена. Может быть, стоит разобраться, почему не были реализованы предыдущие решения антикризисного штаба? – подчеркнул эксперт. – В антикризисном плане есть

таблички с мероприятиями и ответственными, написаны правильные вещи, но как их реализовать в нынешних реалиях, если нет денег на закупку угля, нет денег на закупку газа».

В то же время, по мнению эксперта, В. Демчишин – далеко не единственный, кто отвечает за подготовку к зиме. «Вощевский, Яценюк тоже причастны к процессу (подготовки к отопительному сезону). Сделать из него (Демчишина) козла отпущения, мягко говоря, не совсем справедливо. Он – не единственный, кто отвечает за подготовку к отопительному сезону. Проблемы лежат глубже... В основе этого кризиса лежат глубокие просчеты, ошибки в создании модели, которая эксплуатируется украинским правительством. Они приняли решение “бодаться” с Москвой, но есть вещи, которые на пустом месте реализовать нельзя. Например, мы хотим, чтобы уголь был по 1100 грн, но по такой цене мы не купим его нигде, кроме как в ДНР, а у ДНР мы не готовы покупать, потому что считаем, что там террористическая организация, – добавил аналитик. – Нужно либо наступить на горло своей “песне” и принять сложное решение, что мы признаем их существование, но придется отвечать на вопросы внутри Украины. Например, почему до сих пор не покупали? Или резко повышать тарифы для конечных потребителей, потому что разница между ценой других поставщиков, которые продают уголь выше 1100 грн, нужно погашать. Разница составляет от 500 грн до... Стоимость угля, начиная от 1600 грн до ЮАР порядка 80 дол. Возникает вопрос, если есть в тарифе 1100 грн, а уголь стоит 1600, то разница должна быть чем-то покрыта. А это вне компетенции Демчишина».

«Вариант номер два – идти на компромисс с “Газпромом”. Понятно, что в цене на газ они уже не уступят, но российский газ все равно нужно покупать. Без него мы не успеем накопить достаточные объемы для прохождения зимы. Но у нас нет денег, а без денег ничего не будет, хоть назначь на место Демчишина министра энергетики США», – сказал эксперт. «Кроме политических ошибок, второй проблемой является отсутствие денег на закупку энергоносителей. Надо искать деньги. Но эти проблемы лежат далеко вне компетенции Демчишина. Тут концептуально нужно принимать решение по сотрудничеству с “Газпромом”», – добавил Д. Марунич.

Кризис с поставками топлива в сфере энергогенерации подтолкнул Кабмин к разработке Плана по подготовке ТЭЖ Украины к осенне-зимнему периоду 2015–2016 годов и его прохождению. Документ, представленный А. Яценюком на заседании Кабмина, содержит практические рекомендации американских, европейских и канадских специалистов по стабилизации работы газовой отрасли, электроэнергетики, сегмента теплоснабжения.

Львиную долю 248-страничного плана занимает описание антикризисных мер, которые стоит предпринять в случае низких температурных режимов в зимний период (ниже –20 °С).

Антикризисный план ориентирован на два-пять лет, в течение которых Украине нужно наладить поставки угля и газа, сформировать резервы топлива, привести тарифы к экономически обоснованному уровню, провести мероприятия по энергосбережению и урегулированию напряжения в сети.

Один из разработчиков плана, бывший замминистра энергетики США В. Брайан уточнил, что и в прошлом году вместе с украинскими чиновниками разрабатывали антикризисные меры для энергорынка. «Но в тот момент правительство Украины больше волновали осенние выборы, нежели проведение реформ, – пояснил экс-замминистра энергетики США. – Новый план разработан украинцами для украинцев. Мы же только координировали работу и вносили рекомендации. Основная из них – прозрачность работы энергосистемы».

Американский эксперт уточнил, что итоговый документ предусматривает около 30 сценариев реагирования в зимний период, разработанных с учетом разных температурных режимов – от нормальной ($-5\text{ }^{\circ}\text{C}$) – до аномальных ($-30\text{ }^{\circ}\text{C}$).

Помешать реализации запланированных мер могут не только военные действия на Востоке Украины, но и коррупция. «Отсутствие энергетических реформ, в первую очередь, связано с коррупцией», – подчеркнул заместитель руководителя антикризисной команды, представитель Еврокомиссии Й. Баур.

Согласно документу, безболезненное прохождение отопительного сезона 2015–2016 г. гарантировано, если украинское правительство сосредоточится на наращивании запасов топлива. В частности, специалисты рекомендуют за оставшиеся несколько месяцев увеличить объемы закачки европейского природного газа в ПГХ до 19 млрд куб. м. При этом, НАК «Нефтегаз Украины» стоит нарастить темпы наполнения хранилищ до 80 млн куб. м/сутки.

По данным НАК, на 3 августа в украинских ПГХ суммарной емкостью в 31 млрд куб. м (без учета Глебовского месторождения в Крыму) сосредоточено 12,8 млрд куб. м природного газа. Темпы закачки, по данным иностранных аналитиков, не превышают 31,8 млн куб. м/сутки.

«Чтобы к 15 октября достичь уровня в 17,1 млрд куб. м, объемы закачки уже в августе нужно увеличить как минимум до 60 млн куб. м/сутки. Поскольку Украина использует всего треть своих мощностей по реверсу из ЕС, главное препятствие для страны – не техническая способность системы, а отсутствие финансов. Недостаточное финансирование не дает возможности Украине возобновить поставки от российского “Газпрома”», – сказано в плане.

Эксперты уверены, что правительство должно обеспечить «Нефтегазу» достаточный объем кредита и бюджетного финансирования и «для этого ему рекомендовано рассматривать все возможности для достижения этой цели».

Премьер-министр А. Яценюк уже поручил главе НАК А. Коболеву увеличить закачку газа в августе до 1,5 млрд куб. м. Максимальные поставки должны идти по словацкому коридору. «Украина ожидает получения в сентябре кредита Европейского банка реконструкции и развития на 300 млн дол. для закупки газа, помимо этого ведет активные переговоры со Всемирным банком о привлечении для этой же цели финансирования в объеме 500 млн дол., с IFC (Международная финансовая корпорация, входит в структуру ВБ) – в объеме 200–250 млн дол., – сообщил недавно глава Минэнерго Украины В. Демчишин. – ЕБРР – один из самых предметных участников, то есть там есть определенные договоренности, уже идет речь о

сумме, сроках. Есть понимание, что на протяжении сентября, не позже сентября, мы должны получить 300 млн. Параллельно идут активные переговоры со Всемирным банком, который говорит о 500 млн, и IFC, которая готова говорить о 200–250 млн под закупку газа иностранным трейдером».

Ранее за счет иностранных займов Кабмин намеревался создать резервный фонд на закупку газа в размере 1 млрд дол.

Иностранные специалисты уверены, что если Украина не предпримет срочные меры по наращиванию запасов угля, то существующих запасов при нормальном температурном режиме хватит до конца октября. Если же холода начнутся рано, то истощение произойдет уже к концу сентября. У правительства, по сути, есть два месяца, чтобы закупить минимум 3,5 млн т угля антрацита. Впрочем, этого не хватит, если температура зимой опустится ниже -10°C , тогда понадобится дополнительно 5,6–5,7 млн т угля группы А.

Сейчас, по данным НЭК «Укрэнерго», запасы антрацита составляют менее 1,5 млн т. При этом львиная доля этого резерва сосредоточена в зоне АТО на Луганской ТЭС, а также на изолированном от Объединенной энергосистемы Украины Бурштынском энергоострове.

Запасы угля газовой группы, который используют в работе остальные ТЭС, также постепенно истощаются, и их поставки для прохождения отопительного сезона должны быть на уровне 4,5–5 млн т, отмечается в Плане.

Специалисты уверены, что эффективное использование ТЭС во время максимальных нагрузок возможно при правильном маневрировании мощностей. По их мнению, нехватку угля может компенсировать снижение суточных пиковых нагрузок путем переноса рабочих смен на другое время. «Если отказаться от рабочих смен днем, это приведет к увеличению потребления электроэнергии в ночное время. В результате снижается дневная нагрузка, уменьшаются ночные провалы в сети. Тогда для обеспечения электроэнергией в период максимальных нагрузок будет необходима меньшая мощность ТЭС», – сказано в плане.

Согласно документу, приоритетом должно стать завершение строительства магистральных линий высокого класса напряжения в 750 кВ с Ровенской АЭС к подстанции «Киевская» и объединение между Запорожской АЭС и Каховской ГЭС.

Еще одной антикризисной мерой может стать вариант использования коксового угля в энергогенерации. «Несмотря на наличие больших запасов угля этой группы, переоборудование и переход на другой вид топлива может стать крайне затратным проектом», – предупреждают аналитики.

Консультанты советуют правительству найти 2 млрд грн на создание национального резерва угля и газа, управление которым стоит отдать независимому европейскому или американскому оператору. «Это позволит регулярно осуществлять тендерные закупки топлива по рыночной цене и обезопасит страну от кризиса поставок», – уверены разработчики документа.

Для реанимации сектора теплоснабжения эксперты подготовили ряд немедленных мероприятий и прописали антикризисные действия на случай чрезвычайной ситуации. В частности, Кабмину рекомендуется «как можно

скорее пересмотреть нормы централизованного отопления, чтобы при этом услуги отопления продолжали оплачиваться».

Согласно украинскому законодательству, во время отопительного сезона температура в жилфонде не должна опускаться ниже +18 °С. Если теплоэнергетики не могут поддерживать этот показатель, потребитель имеет право потребовать перерасчет за услугу, предоставленную не в полном объеме. «С началом сезона система централизованного отопления должна работать в режиме +16 °С», – отмечается в документе.

Минэнерго рекомендуют срочно начать процесс измерения реальных потерь теплоносителя в сетях. Этот уровень, по мнению иностранных специалистов, достигает более 30 %. По данным же Минрегиона, потери в магистралях не превышают 15–18 %.

В случае кризиса аналитики советуют постепенно снизить расчетные температуры в жилых помещениях до 10–12 °С, провести дренаж систем и оповестить население о чрезвычайной ситуации. Уже сейчас консультанты рекомендуют начать широкомасштабную информационную кампанию среди населения, направленную на пропаганду энергосбережения, отказ от электронагревателей в зимний период, популяризацию альтернативных источников.

Впрочем, в правительстве вряд ли готовы идти на такие радикальные меры, поскольку власти рассчитывают преодолеть топливный кризис за счет ресурсов частной энергогенерации. «Через день собиралась рабочая группа с участием Минэнерго, регулятора, специалистов. Основной вопрос: как надавить на ДТЭК, чтобы они к зиме запаслись углем. Иностранцы были шокированы такой позицией», – рассказал источник СМИ в правительстве.

Эту информацию подтвердил и другой источник СМИ, знакомый с ходом разработки Плана: «Американцы советуют нам уже к 15 августа закупить 3,5 млн т угля, из которых почти 2 млн т – антрацит. Пока никто не спешит реализовать этот план, рассчитывают на частные компании... Нам для закупки недостающих 4 млн т угля нужно около 250–270 млн дол. Эти средства готовы предоставить и Всемирный банк, и Международная финансовая корпорация, но правительство занято не переговорами о займах, а о том, кого бы заставить пополнить запасы не за счет бюджета».

Украинские эксперты напомнили, что предложенные инициативы уже неоднократно обсуждались в правительстве. «В основе рекомендаций иностранцев заложен рыночный подход и прозрачные механизмы работы. Рыночная цена угля антрацита 70–80 дол. за 1 т. Упорно в тариф мы закладываем цену угля в 1100 грн за 1 т. Если бы мы сейчас оперативно создали нацрезерв, привлекли бы западного оператора, осуществили закупки по рыночной цене и нацрегулятор бы принял эту цену как индикативную для расчетов, проблема бы решилась быстро», – уверен гендиректор Центра энергетических исследований А. Харченко.

«Предложения в секторе теплоэнергетики не новы, – отметил руководитель Фонда экологических целевых инвестиций А. Хабатюк. – Потребитель и так платит за услугу по теплоснабжению, а если они предоставляются

ненадлежащего качества, то он вправе получить перерасчет и платить меньше, но платить. Если предлагается заставить людей платить за недополученное тепло в полном объеме – это не будет воспринято обществом. Денег на закупку топлива нет, правила игры на рынке непрозрачны. При этом есть постоянные взаимные обвинения властей и энергогенерации. Думаю, что простые экономические методы тут не сработают – сначала нужно договариваться о компромиссе между компаниями-производителями и правительством».

Препятствовать реализации Плана будет неготовность правительства решать ряд копившихся годами проблем отрасли, считает президент Центра глобалистики «Стратегия-XXI» М. Гончар. «Мы упираемся в тариф. Между потребителем и энергогенерацией – буквально дырявые сети. Срочно и капитально их отремонтировать будет стоить десятки миллиардов, а таких денег нет. Говорить о реальном тарифе, где отражены реальные потери и затраты, говорить также не приходится. Ведь теплоэнергетики считают тот ресурс, который они подали в сеть, а потребитель – тот, который использовал, за потери в сетях никто платить не хочет. Плюс отсутствие политической воли к изменению ситуации и переходу на экономические принципы регулирования сектором энергетики», – подчеркнул эксперт.

Оценивая сложившуюся на сегодня ситуацию в энергетической сфере, директор энергетических программ Центра мировой экономики и международных отношений НАНУ В. Землянский отмечает: «Безусловно, ситуация, в которую завели энергетику ее нынешние руководители, близка к катастрофической, особенно если созданные штабы продолжают выражать обеспокоенность и рассчитывать на милости природы и судьбы, то Украина эту зиму не пройдет. Поэтому необходимо сделать ряд решительных шагов для стабилизации ситуации.

Прекращение боевых действий на Востоке дает надежду на возможность восстановления относительно стабильного железнодорожного сообщения между Донбассом и Украиной. Две недели ремонтных работ позволят разблокировать ключевые транспортные узлы и в течение последующих 10–15 дней вывезти уголь, скопившийся на станциях. А это порядка 2 млн т антрацитовой группы. Экономия – 1,5 тыс. грн на 1 т донбасского против 100 дол. с доставкой импортного. Минэнерго не должно было составить труда организовать взаимодействие с Мининфраструктуры для решения этого вопроса, но, видимо, не хватило управленческих навыков для реализации подобного рода решения.

Второе, министерству и регулятору необходимо кардинально пересмотреть тарифную политику. Лично мне глубоко все равно, по каким причинам ДТЭК и лично Ахметов впал в немилость действующего министра энергетики. Я не хочу, чтобы Украина замерзла этой зимой, исключительно по причине личных пристрастий или политических амбиций украинских чиновников. Поэтому хватит “кошмарить” ДТЭК под эгидой всяческих процессов с приставкой “ДЕ”. Единственное, чего добилась власть своими ДЕ-действиями, это реальная деиндустриализация страны и угроза блекаутов, и “алчевск” в масштабах всей страны. Стабилизируйте ситуацию в отрасли, определите нормальный тариф

для тепловой генерации, а потом занимайтесь междуусобицами».

Также эксперт отмечает, что «министерство с регулятором только к июлю сверстали баланс электроэнергии, который мягко говоря, сыроват. А без баланса, говорить о подготовке к отопительному сезону – нонсенс, поскольку нет понимания соотношения объемов потребления к производству электроэнергии».

В целом же многие эксперты сходятся на том, что необходимо срочным порядком инициировать трехсторонние переговоры Украина – ЕС – РФ для разрешения ситуации с подготовкой украинских ПХГ к отопительному сезону. Отмечается, что алгоритм был понятен еще месяц назад и, в принципе, еще не поздно им воспользоваться: существенное снижение цены на газ от «Газпрома» в обмен на гарантии финансирования со стороны ЕС и гарантии Украины по закупкам необходимых объемов у РФ. Без взаимных гарантий, пройти отопительный сезон и обеспечить транзит будет крайне сложно.

Наука – суспільству

Міжнародне співробітництво в галузі науки і освіти

Створення Фонду енергоефективності дасть можливість залучити кращі енергоефективні технології та надійне повернення інвестицій. Про це повідомив голова Держенергоефективності С. Савчук під час виступу на Міжнародній конференції на підтримку України, яка відбулася 28 квітня 2015 р.

Голова агентства звернувся до міжнародних фінансових установ із проханням підтримати Україну та долучитися до фінансування й наповнення Фонду донорів. Найбільший потенціал енергозбереження в Україні є в житлово-комунальному господарстві. Тому значну увагу сьогодні приділяють термомодернізації житлових будинків. Україні необхідно 35 млрд євро, щоб провести повну термомодернізацію житлового комплексу.

«Ми вже зробили важливі кроки до зниження споживання газу. Зокрема, держава відшкодовує частину тіла кредитів у таких розмірах:

- 20 % на заміну газових котлів;
- 30 % на енергоефективні матеріали для населення індивідуальних будинків;
- 40 % на енергоефективні матеріали для ОСББ та ЖБК», – наголосив С. Савчук під час презентації.

Наступним важливим кроком є термомодернізація бюджетних установ. Необхідні інвестиції в енергоефективність бюджетної сфери становлять 4,4 млрд євро. Це дасть змогу зекономити до 200 млн куб. м газу за рік у 2020 р. Повне виконання програми дасть можливість щорічно економити близько 700 млн куб. м газу.

Для досягнення цієї мети у квітні місяці парламент схвалив два закони щодо механізму енергосервісу (ЕСКО). Механізм дасть змогу приватному

бізнесу залучати інвестиції в енергоефективність бюджетних установ. Передбачається, що зекономлені на комунальних послугах кошти, завдяки впровадженню енергоефективних заходів, повертатимуться інвестору. Це дасть можливість створити ринок енергосервісу та тисячі робочих місць.

Для виконання цих завдань агентство пропонує створити український фонд енергоефективності, який функціонуватиме разом з Фондом донорів. Створення українського фонду енергоефективності передбачено Коаліційною угодою. Держенергоефективності спільно з Міністерством навколишнього середовища Німеччини та компанією Berlin Economics напрацювало модель фонду. Планується, що Фондом донорів керуватиме ЄБРР.

Український фонд працюватиме за револьверним механізмом. Револьверний механізм передбачає, що частина зекономлених на субсидіях державних коштів буде спрямована на підтримку проектів з енергоефективності. Представники міжнародних фінансових організацій будуть залучені до органів управління та контролю фонду, щоб забезпечити його прозорість. Очікується, що фонд запрацює до кінця 2015 р. (*Кабінет Міністрів України* (http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=248126705&cat_id=244276429)).

* * *

23 квітня в НТУУ «КПІ» завершилася XIV Міжнародна науково-технічна конференція «Приладобудування: стан і перспективи», яка працювала протягом двох днів. У роботі конференції взяли участь наукові співробітники, аспіранти й студенти приладобудівного факультету НТУУ «КПІ», 242 представники 42 промислових підприємств, університетів, науково-дослідних організацій з 15 міст України, а також науковці та дослідники з Іраку та Республіки Білорусь.

Учасники конференції заслухали чотири пленарні доповіді: «Пристрої для діагностики біохімічних властивостей роگیвки» (член-кореспондент НАН та НАМН України М. Сергієнко); «Основні наукові напрями та здобутки відділу теплотрії діагностики та оптимізації в енергетиці ІТТФ НАН України» (член-кореспондент НАН України В. Бабак); «Тенденції розвитку сенсорних контрольних-вимірювальних систем» (професор НТУУ «КПІ» В. Маслов); «Україна в Антарктиці: історія, сучасність, перспективи» (директор Національного антарктичного наукового центру В. Литвинов).

Крім того, були заслухані доповіді по секціях: «Теорія і практика навігаційних приладів і систем керування та діагностики», «Оптичні та оптико-електронні прилади і системи», «Процеси виготовлення приладів, методи і засоби їх контролю», «Інформаційні технології, теорія і проектування систем вимірювання механічних величин, мікро- і нанопристроїв», «Аналітичне та екологічне приладобудування», «Біомедичне приладобудування та технології», «Неруйнівний контроль, технічна та медична діагностика» та «Енергозбереження, вимірювально-інформаційні системи».

Усього ж учасники конференції заслухали та ознайомилися з 202 доповідями фахівців (*Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»*) (<http://kpi.ua/15-04-23>).

* * *

12–17 квітня аспірантка першого року навчання кафедри метеорології та кліматології Є. Галицька взяла участь у Генеральній асамблеї Європейського Союзу наук про Землю EGU-2015 (Відень, Австрія). Тези доповіді «Оцінка впливу лісових пожеж на розподіл аерозолів в атмосфері над Києвом на прикладі літа 2010 року» у співавторстві з кандидатом фізико-математичних наук В. Данилевським та доктором географічних наук професором С. Сніжком були нагороджені грантом і затверджені на постерну доповідь, що її представляла Є. Галицька у Відні.

Аспірантка відвідала усні та постерні доповіді з наземних і супутникових засобів досліджень аерозолів в атмосфері; інтерактивні постерні доповіді PICO – Presenting Interactive Content.

За статистикою, наведеною на офіційному веб-ресурсі <http://www.egu2015.eu>, міжнародну конференцію відвідали майже 12 тис. науковців із 108 країн світу (чверть з яких були студентами). Тринадцять учасників були з України (*Київський національний університет імені Т. Г. Шевченка. Інформаційно-обчислювальний центр університету*) (<http://www.univ.kiev.ua/news/6511>).

* * *

23 квітня в Національному технічному університеті України «Київський політехнічний інститут» відбувся Міжнародний семінар «Європейська сертифікація інженерів: паспорт інженера та гарантія якості освіти», організаторами якого виступили Міністерство науки і освіти України, Спілка наукових та інженерних об'єднань України, НТУУ «КПІ» і Асоціація ректорів вищих технічних навчальних закладів України.

У семінарі взяли участь представники європейських інженерних і освітніх асоціацій, органів державної влади України, бізнесу й промисловості, очільники ряду вітчизняних ВНЗ, а також викладачі та студенти НТУУ «КПІ».

Цей захід став важливим кроком на шляху європейської інтеграції української технічної освіти.

Слід зазначити, що особливістю професії інженера є те, що рівень фахівця визначається не лише його академічною підготовкою, а й здатністю до творення нового та досвідом роботи за фахом. З цих міркувань виходять і європейські об'єднання інженерів у своїй діяльності із сертифікації фахівців. Законодавцем у цій справі виступає Федерація європейських інженерних асоціацій (FEANI), що об'єднує приблизно 350 інженерних і наукових асоціацій 32 європейських країн і майже 4 млн професійних інженерів.

У жовтні 2014 р. до Федерації європейських інженерних асоціацій долучилася й Україна. Сьогодні FEANI реалізує три напрями з акредитації інженерних спеціальностей та сертифікації професійних інженерів:

– FEANI INDEX, тобто перелік інженерних програм (спеціальностей), які відповідають стандартам освіти; акредитовані, або офіційно визнані на національному рівні; відповідають європейському рівню і визнані на території ЄС;

– Engineering Card («паспорт» або «картка» інженера), кожен власник якого вноситься в загальноєвропейський реєстр FEANI, що в Брюсселі;

– EUR ING («європейський інженер») – почесний титул, кандидати на отримання якого повинні мати гарну інженерну освіту, багаторічний досвід інженерних досліджень, аналізу та проектування, а також дотримуватися професійної етики.

Розгляду двох із зазначених напрямів були присвячені окремі сесії міжнародного семінару – «Європейський паспорт інженера» та «Європейська система акредитації інженерних спеціальностей».

На першій сесії семінару генеральний секретар FEANI Д. Бошар розповів про ініціативи щодо сертифікації європейських інженерів. Про організацію такої роботи та етапи, які необхідно пройти для того, щоб долучитися до ініціатив FEANI, доповів голова Національного моніторингового комітету України В. Пархоменко.

Його інформацію доповнив емоційний виступ радника генерального директора Державного космічного агентства України Е. Кузнецова. Він наголосив на крайній потребі піднести в Україні престиж професії інженера й на тому, що з огляду на науково-технічні досягнення українських фахівців, зокрема в космічній сфері, приєднання вітчизняних інженерів до європейської спільноти та отримання ними сертифікатів є нині актуальним і важливим не лише для України, а й для Європи.

Друга сесія семінару відкрилася виступом президента Європейської мережі з акредитації європейської освіти (ENAEЕ) Б. Ремо, який надав інформацію про процедури і вимоги, дотримання яких є обов'язковим для європейської акредитації інженерних програм (чи, відповідно до вітчизняної нормативної бази, спеціальностей).

Б. Ремо повідомив, що на сьогодні до угоди про взаємне визнання сертифікатів інженерної освіти вже долучилися 13 європейських держав.

Про те, що провідні українські технічні ВНЗ уже тепер готові розпочати шлях до європейської освітньої спільноти в галузі підготовки інженерних кадрів, говорили виступи заступника першого проректора НТУУ «КПІ» С. Гожія та ректора Черкаського державного технологічного університету Т. Качала, присвячені питанням професійної компетенції викладачів вишів, інформаційного та матеріально-технічного забезпечення освітнього процесу в сучасних умовах, налагодження контактів з колегами у європейських університетах тощо.

Надзвичайно важливим підсумком семінару стало підписання меморандуму про пілотну імплементацію європейських ініціатив між відповідними українськими та європейськими організаціями.

Підписи під цим документом поставили голова Асоціації ректорів вищих технічних навчальних закладів України, ректор НТУУ «КПІ» М. Згуровський і

президент Співки наукових та інженерних об'єднань України М. Кирюхін з української сторони та генеральний секретар Федерації європейських інженерних асоціацій (FEANI) Д. Бошар і президент Європейської мережі з акредитації європейської освіти (ENAEЕ) Б. Ремо – від європейських організацій.

За словами М. Кирюхіна, до кінця цього року Україна приєднається до європейської угоди про взаємне визнання сертифікатів інженерної освіти (*Міністерство освіти і науки України (<http://mon.gov.ua/usi-novivni/novini/2015/04/27/ukrayina-priednaetsya-do-evropejskoyi-sertifikacziyi-inzheneriv>)*).

* * *

В Ужгородському національному університеті 23–24 квітня відбулася Міжнародна науково-практична конференція «Мобільність освіти, інноваційна культура та соціальна відповідальність як ресурси конкурентоспроможності європейських університетів», що проводиться за підтримки Міністерства освіти і науки України.

У конференції взяли участь керівники провідних вищих навчальних закладів України та Європи, посадовці та дипломати. Головним підсумком заходу стало підписання меморандуму про створення Міжнародного консорціуму університетів.

Мета створеного консорціуму – налагодження й координація міжінституційної співпраці у сферах академічної мобільності, наукових досліджень, технологічних розробок та інновацій, підвищення конкурентоспроможності в національному та міжнародному масштабах. Основними напрямками співпраці між сторонами-партнерами є організація спільних конференцій, симпозіумів, семінарів, інших наукових форумів; підготовка та видання спільних навчальних і наукових публікацій; академічна мобільність студентів, докторантів, викладачів; розробка спільних освітніх та освітньо-наукових програм, налагодження спільного керівництва докторантами; налагодження взаємовигідного співробітництва з органами влади, бізнесом, іншими зацікавленими сторонами; розробка, просування та реалізація спільних проектів до національних і міжнародних донорів.

Меморандум про створення Міжнародного консорціуму університетів підписали представники таких вищих навчальних закладів: Ужгородський національний університет; Євразійський національний університет ім. Гумільова в Астані (Казахстан); Вища школа бізнесу – Національний університет Луїса (Польща); Поморська академія у Слупську (Польща); Західний університет ім. В. Голдіша (Румунія); Університет Бабеш-Бояї (Румунія); Університет ім. М. Ромеріса (Литва); Братиславський економічний університет (Словацька Республіка); Мукачівський державний університет; Закарпатський угорський інститут ім. Ф. Ракоці II; Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаніка; Український католицький університет; Житомирський державний університет ім. І. Франка; Карпатський університет ім. А. Волошина (*Міністерство освіти і науки України*

(<http://www.uzhnu.edu.ua/uk/news/na-konferentsiji-v-uzhnu-pidpisali-memorandum-.htm>).

* * *

До кінця цього року Донецький національний університет освоїть 350 тис. дол. США, які дає вишу Міжнародний фонд «Відродження». Американський грант університету надано для реалізації проекту «Європейський розвиток Донецького національного університету», який передбачає відновлення та інноваційний розвиток ДонНУ.

Згідно з інформацією, за американські гроші виш начинить навчальні корпуси новітнім обладнанням; створить ряд мобільних комп'ютерних класів із використанням «хмарних технологій»; введе в дію досліdну лабораторію для природничих факультетів; створить програмно-апаратний комплекс для дистанційного навчання, у тому числі іноземними мовами; створить лінгафонний кабінет, продакшн-студію та електронну бібліотеку. Частину коштів витратять на викладачів і студентів, зокрема їхню участь у наукових конференціях, міжнародних конкурсах, програмах стажування.

Міжнародний фонд «Відродження» вважає, що проект допоможе створенню на базі Донецького національного університету у Вінниці сучасного університету європейського типу. Університет має стати «екземпляр ним», більш розвинутим та «модельним» – як зразок розвитку для переміщених із зони АТО ВНЗ.

За словами виконавчого директора МФ «Відродження» Є. Бистрицького, це перший проект в Україні, який має вивести переміщений із зони АТО університет на новий перспективний рівень розвитку та забезпечити високу конкурентоспроможність його випускників не лише на території держави, а й у Європі.

Ректор ДонНУ Р. Гринюк акцентував на тому, що університет рухається у двох напрямках. По-перше, це – відновлення, по-друге, це – створення нового університету, який зберігає свої традиції та націлений на майбутнє (*iVin* (<http://i-vin.info/news/za-350-tysyach-ssha-nachynyat-vinnytsky-vysh-naynovishym-obladnanniam-10901>)).

Аерокосмічна і авіаційна галузі

Голова ДКА України О.С. Уруський прогнозує, що за два-три роки Україна матиме своє угруповання супутників. До 2018 р. Україна матиме в космосі своє повноцінне супутникове угруповання. Дуже сміливе завдання. Щоб реалізувати його, крім щорічних 500–700 млн грн додаткового фінансування, необхідно швидко й ефективно реформувати галузь. Головна мета – відповідати сучасним вимогам і нинішній ситуації в країні, не розпорозуватися на багатьох напрямках, як це було раніше. Сьогодні на перший план виходить забезпечення української армії, в умовах бойових дій на Сході України, якісною картинкою з космосу.

Про пріоритети України в космічній сфері, а також перспективи співпраці з європейськими і світовими партнерами, в умовах втрати коопераційних зв'язків з Росією, розповів голова Державного космічного агентства України (ДКАУ) О. Урський:

«На жаль, сьогодні змушені використовувати іноземні супутники, бо не маємо свого угруповання. Це дає шанс показати себе, зокрема у наданні оперативної й об'єктивної інформації про пересування військ, картинки із зони АТО. В цьому плані працюємо і допомагаємо у міру можливостей Збройним силам. У цьому контексті йде співпраця з європейськими партнерами стосовно або модернізації, або закупівлі нових станцій для прийому інформації з їхніх супутників. З іншого боку, підприємства працюють в інтересах Міноборони у тому, що стосується реактивних систем залпового вогню і взагалі ракетних комплексів, які є на озброєнні українських ЗС. На ДКАУ покладено зобов'язання забезпечувати ситуативний центр космічною інформацією.

У наступному році заплановано запуск науково-технологічного супутника. Що він дає з точки зору забезпечення інтересів України? Перший апарат – супутник дистанційного зондування землі “Січ-2-1”, щоправда, з невисокою роздільною здатністю, зможемо запуснути в 2017 р. Натомість, супутник з можливістю робити знімки високої роздільної здатності “Січ-2М” плануємо запуснути в 2018 р. Не виключений і ще один варіант. Зараз ведуться перемовини з однією із західних країн щодо можливості купівлі супутника дистанційного зондування землі з апаратурою високої роздільної здатності – менше 1 м. Якщо будуть досягнуті домовленості, то запуск цього супутника, “Січ-3”, іноземного виробництва за участю українських підрядників можна було б здійснити наприкінці 2017 р. Таким чином, в 2017–2018 рр. Мали б змогу сформувати власне угруповання в складі не менше трьох супутників.

У структурі ДКАУ є Центр прийому інформації і контролю навігаційного поля, розташований у Хмельницькій області. У ньому є також українські військовослужбовці, які працюють зараз у цій системі. Там є станції прийому, де приймають і здійснюють первинну обробку інформації, а далі відведеними каналами передають її в Міноборони.

Завершують роботу над проектом стратегії космічної діяльності України на період до 2022 р. Цей документ почали розробляти наприкінці лютого – початку березня. У ньому вирішили мінімізувати кількість завдань, які виконуються, щоб не розпорошуватися і доводити їх до логічного завершення. Визначили для себе два пріоритетні завдання: дистанційне зондування землі і наукові космічні дослідження з метою передачі їх для інших галузей економіки. Але вийти на рівень запуску космічних апаратів дозволить збільшення фінансування – приблизно до 500–700 млн грн на рік. Ставимо перед собою завдання, щоб Україна запускала хоча б один космічний апарат на рік.

Наступне важливе завдання: безпосереднє реформування підприємств, які входять до складу ракетно-космічної галузі. Це дозволить здійснювати корпоратизацію українських підприємств і створювати вертикальні і горизонтальні структури. Думаю, найближчим часом отримуємо нове обличчя української ракетно-космічної галузі.

Ведемо серйозну співпрацю зі США, беремо участь у проекті “Антарес”. В американців зараз дещо міняється концепція цього проекту, але є сподівання, що участь не переглядатиметься і продовжуватимуться виготовлення першої ступені ракети-носія. Крім того, продовжується співпраця з Бразилією по проекту “Циклон-4”, але ситуація непроста з фінансової точки зору.

Ще один серйозний проект передбачається з Туреччиною. Під час візиту в Україну Президента Туреччини Т. Ердогана обговорено питання співробітництва сторін у ракетно-космічній галузі. Анкара підтвердила зацікавленість у створенні турецького ракетно-космічного комплексу. Це серйозний контракт на тривалий період.

У Варшаві підписано меморандум про співпрацю між Державним космічним агентством України і Польським космічним агентством (ПКА). Насправді, не можна сказати, що до цього не відбувалося жодної взаємодії з польською стороною. Протягом багатьох років різні українські підприємства й інституції співпрацювали з Польщею. Польське космічне агентство утворене лише наприкінці минулого року, після чого виникла необхідність підняти договірну базу на вищій щабель. Підписаний меморандум передбачає співпрацю за декількома напрямками. Зокрема, йдеться про дистанційне зондування землі – як його космічний сегмент, так і наземну інфраструктуру. Це для України один з основних пріоритетів. Польська сторона знає, що українська сторона створювала супутник для Єгипту. Зараз є сподівання на співпрацю в майбутньому щодо спільного з поляками виготовлення для Польщі супутника з дистанційного зондування Землі. Наступного року плануємо запустити супутник у рамках програми “Іоносат-Мікросат”, куди запросили іноземних партнерів, зокрема й польських. Зараз перебуваємо на стадії кінцевого узгодження участі польських науковців зі своїм обладнанням на борту нашого космічного апарата. У рамках меморандуму розпочнеться обговорення конкретних питань співробітництва.

Польща – член Європейського космічного агентства (ЄКА). Тому ця угода з Варшавою дасть додаткові можливості Києву щодо глибшої співпраці з цією інституцією. Один з пунктів меморандуму передбачає, що ця співпраця розповсюджуватиметься і на предмет вступу України до Європейського космічного агентства. Польща цей шлях пройшла, стала членом ЄКА три роки тому, і Україні дуже цікавий досвід польської сторони. Варшава може суттєво допомогти просуванню спільних проектів в рамках ЄКА. Завдяки угоді з Польщею Україна зможе брати участь у проектах під егідою європейців. Домовилися, що до наступного візиту у липні цього року в науково-технологічний центр ЄКА ESTEC у Нордвіку (Нідерланди), буде проведено консультації» **(Державне космічне агентство України** (<http://www.nkau.gov.ua/nsau/newsnsau.nsf/HronolU/371E9E2F48C2E511C2257E31004B2464?OpenDocument&Lang=U>). – 2015. – 24.04).

Здобутки української археології

До консервації архітектурних знахідок на Поштовій площі залучено вчених Національного заповідника «Хортиця», які мають досвід реставрації козацьких дерев'яних човнів – «чайок». Про це йшлося на нараді робочої групи щодо збереження та музеєфікації вулиці древнього міста на Поштовій площі, повідомляє офіційний сайт Міністерства культури.

Генеральний директор Національного науково-дослідного реставраційного центру С. Стрельникова підкреслила технологічну складність ведення реставраційних робіт на мокрій археологічній деревині, особливо з великою кількістю знахідок.

Представник інвестора й керівник проекту будівництва на Поштовій площі В. Олійник заявив, що порушень за попередньо ухваленим рішенням немає. «Відповідно до вимог археологів змінять план палевого поля, що унеможливило пошкодження археологічних знахідок. На цьому етапі триває узгоджений план зміцнення опорних стін. По завершенні цього етапу буде залита бетонна плита. А через два-три місяці, після її остаточного висихання, продовжаться археологічні дослідження», – зазначив він.

Музей, у якому будуть представлені археологічні знахідки, а також фотографії роботи археологів і будівельників, визначать найближчим часом.

Раніше міністр культури В. Кириленко заявив, що архітектурні знахідки на Поштовій площі захистять на найвищому державному рівні. Мер Києва В. Кличко заборонив будівельні роботи на Поштовій площі в тому місці, де виявили стародавню вулицю (*LB.ua* (http://ukr.lb.ua/news/2015/04/29/303506_konservatsiieyu_znahidok_poshtoviy.html)).

Практичні впровадження науково-дослідних і проектно-технічних напрацювань

Завод «Єврокар» є унікальним грін-філд проектом, спрямованим на реалізацію в Україні високотехнологічного автомобільного виробництва. Тут випускається майже весь модельний ряд автомобілів марки SKODA. Щоправда, потужності завод використовує не на повну силу, хоча може випускати 50 тис. автомобілів на рік, закладений потенціал модернізації дає змогу збільшити їх до 100 тис. од. на рік. Спочатку (2001 р.) створювалися умови для великовузлового складання, другим етапом – для дрібновузлового складання. Під час третього етапу на «Єврокарі» побудували фарбувальний цех, а відтак – зварювальний. До кінця 2008 р. завод випускав 150 машин у день. Але зміни в законодавстві, прийняті кілька років тому стосовно функціонування спеціальних економічних зон («Єврокар» розташований на території колишньої СЕЗ, а нині індустріального парку «Соломоново»), відлякали інвесторів. Минулого року «Соломоново» внесено до Реєстру індустріальних парків. Це, за словами керівництв ПрАТ «Єврокар», надасть новий поштовх для залучення світових брендів і притоку інвестицій у регіон.

Індустріальний парк «Соломоново», де діє завод «Єврокар», має стратегічно правильне місце розташування: 2 км до угорського кордону, 22 км до Словаччини, кілька кілометрів до автобану М3, оптимальне залізничне сполучення з різними країнами в радіусі 3 км тощо. Інвестиції в Україну без кошмару української логістики – це величезна перевага. Крім того, затверджено генплан парку «Соломоново», спроектовано об'єкти інженерно-транспортної інфраструктури, закінчується будівництво власного пожежного депо.

Планується відкрити на території індустріального парку наукові центри, лабораторії (*Міністр Сергій Квіт підтримав ідею створення наукових центрів в індустріальному парку «Соломоново» // Трибуна (<http://www.trubyna.org.ua/rizne/ministr-serhij-kvit-pidtrymav-ideyu-stvorennya-naukovyh-tsentriv-v-industrialnomu-parku-solomonovo>). – 2015. 4.05).*

Питання екології та уникнення техногенних катастроф

З ініціативи Закарпатської обласної організації Національної спілки краєзнавців України в рамках Всеукраїнської акції «Чиста Україна» у с. Кам'яниця Ужгородського району на базі місцевого лісового господарства відбувся круглий стіл на тему: «Сучасні виклики екологічній безпеці Закарпаття та шляхи їх вирішення». У його роботі взяли участь екологи, науковці, вітчизняні та іноземні експерти, представники громадянського суспільства та ЗМІ.

Закарпатська область має унікальні не тільки для України, а й загалом для Європи природні умови, тому довкілля регіону вважається чи не найголовнішим його багатством. Водночас проблеми екологічного характеру залишаються дуже актуальними для Закарпаття й з кожним роком усе більше загострюються та несуть істотну загрозу для його екологічної безпеки.

На думку учасників круглого столу, нехтування екологією краю набуло загрозливих масштабів. Звичайним явищем стали проведення господарської діяльності без екологічної експертизи, самовільна рубка лісів, є численні факти невпорядкованості місць складування твердих побутових відходів. Через неналежний контроль органів місцевого самоврядування має місце неорганізована рекреація, стихійні забудови й навіть стихійні сміттєзвалища поблизу річок, у місцях масового проживання й відпочинку людей, біля військових частин. Усупереч вимогам чинного законодавства на території державних заповідників і парків здійснюється незаконне будівництво міні-готелів, закладів громадського харчування, спортивних споруд та інфраструктури до них, жилих будинків.

Учасники круглого столу вважають сучасними викликами екологічній безпеці краю нерозв'язаність проблем захищеності водоносних горизонтів; ерозію ґрунтів; збільшення площ карстових провалів; підвищення загрози нових катастрофічних повеней тощо.

Причинами такого незадовільного стану охорони навколишнього природного середовища області є неефективна робота в цьому напрямі діючої влади, відсутність належного контролю за дотриманням природоохоронного законодавства України з боку центральних та місцевих органів державної влади, безвідповідальність посадових осіб, масова корупція у сфері використання природних ресурсів, особливо лісу та землі.

Разом з тим у місцевих органів влади та органів місцевого самоврядування недостатньо ресурсів і важелів для поліпшення екологічної ситуації в краї, а загальнодержавні органи влади усунулися від розв'язання нагальних екологічних проблем регіону. Тому Закарпаття залишається сам на сам зі своїми екологічними проблемами через відсутність необхідних фінансових ресурсів. Так, Кабінетом Міністрів України своєчасно не було виділено достатньо коштів для проведення аварійно-відбудовних робіт на шахтах Солотвинського солорудника (Тячівський район), ліквідації наслідків затоплення гірничих виробок, гальмування утворення карстових провалів тощо, що призвело до утворення нових провалів у нинішньому році.

Громадськість краю завжди активно боролася за збереження природного середовища краю. І сьогодні має бути почуте її слово. Учасники круглого столу на тему: «Сучасні виклики екологічній безпеці Закарпаття та шляхи їх вирішення» вважають необхідним здійснення ряду заходів з боку Верховної Ради та Кабінету Міністрів України, місцевих органів державної влади й органів місцевого самоврядування. Зокрема, у державі має гарантуватися пріоритет екології над економічною доцільністю. У процесі розпочатої у країні конституційної реформи слід здійснити переміщення центру ваги і відповідальності за розв'язання ресурсно-екологічних проблем на місцеві органи влади й органи самоврядування регіонів. Запропоновано використовувати досвід інших країн щодо розмежування повноважень з передачею фінансових коштів для вирішення екологічних завдань на рівень регіону.

Крім того, учасники круглого столу вважають, що в регіоні врешті-решт має бути забезпечено застосування природозберігаючих технологій при експлуатації лісів, зокрема колісного та повітряного транспортування лісу, запроваджене бережливе вирубування лісів згідно з науково-обґрунтованими лімітами та заборона вивозу ділової деревини за кордон.

Запропоновано також розширити участь громадськості у розв'язанні екологічних проблем (*Про екологічну безпеку Закарпаття // Срібна Земля (<http://sz.uz.ua/novini-zakarpattya/zakarpattya/300-pro-ekologichnu-bezpeku-zakarpattya.html>)*).

Підготовка науково- і науково-педагогічних кадрів

Інформаційно-аналітичною системою «Бібліометрика української науки» складено рейтинг Топ-100 українських науковців. До цього списку

ввійшли професори Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького Б. Мінаєв та А. Гусак, які посіли відповідно 19 та 50 місця в рейтингу.

Інформаційно-аналітична система «Бібліометрика української науки» являє собою наукометричну надбудову над розпорошеними в середовищі Google Scholar бібліометричними профілями учених, які містять інформацію про публікаційну активність і цитованість їхніх праць.

Загалом українською науковою спільнотою створено понад 5,5 тис. таких профілів. Упорядкування проведено за h-індексом (h – кількість статей науковця, на які є посилання в понад h публікаціях), а в межах індексу за кількістю цитувань (*Прочерк (<http://procherk.info/news/7-cherkassy/32678-cherkaschani-vtrapili-do-top-100-naukovtsiv-ukrayini>). – 2015. – 1.05*).

Освіта та кадрове забезпечення в Україні

Відбулася настановча сесія для абітурієнтів Кіровоградської Малої академії наук учнівської молоді. Метою такого заходу є включення обдарованих дітей з різних навчальних закладів області в потужне інтелектуально-інформаційне поле науки. Завдяки заняттям у Малій академії наук, талановиті учні, у тому числі із сільської місцевості, можуть долучатися до високоякісної освіти та отримувати досвід проведення наукових досліджень.

Цьогоріч у настановчій сесії взяло участь 475 учнів, які виявили бажання навчатися в різних навчальних секціях (*Кіровоградська ОДА (<http://kr-admin.gov.ua/start.php?q=News1/Ua/2015/28041506.html>)*).

* * *

Зустріч податківців зі студентами Вінницького торговельно-економічного інституту відбулася в рамках науково-практичного семінару. У навчальному закладі їх готують за декількома напрямками, які так чи інакше пов'язані з податковою системою. Зокрема, «Економіка та підприємництво», «Менеджмент адміністрування», «Сфера обслуговування», «Державні фінанси».

Фахівці обласної фіскальної служби розповіли студентам про практичні аспекти декларування доходів громадян. Проконсультували як правильно заповнювати декларації, у які терміни, хто повинен робити це обов'язково, згідно законодавчих норм. Фахівці кафедри фінансів ВТЕКІ провели лекцію про закордонний досвід декларування доходів фізичних осіб, сучасні зміни в декларуванні доходів громадян. Також присутні подискутували над темою інтелектуальної власності, адже заснована на її принципах економіка – це запорука успішності держави.

ГУ ДФС у Вінницькій області нагадує, що кампанія декларування доходів громадян проводиться щорічно з 1 січня по 1 травня (*Vinnitsia PressPoint (<http://vn.presspoint.in.ua/2015/05/05/36455>)*. – 2015. – 5.05).

Охорона здоров'я

28 квітня департамент охорони здоров'я Полтавської ОДА спільно з Національним юридичним університетом ім. Я. Мудрого на базі Полтавського юридичного інституту провів науково-практичний семінар на тему: «Стан та перспективи розвитку фармацевтичного ринку: нормативно-правове забезпечення», присвячений актуальним проблемам реформування сучасного фармацевтичного ринку в Україні.

У науково-практичному семінарі взяли участь фахівці галузі охорони здоров'я, власники фармацевтичного бізнесу, керівники фармацевтичних підприємств, завідувачі аптекних закладів, фахівці фармації та студенти.

За підтримки Проекту «Системи покращеного доступу до лікарських засобів та фармацевтичних послуг» (SIAPS) в області здійснено підготовку групи фахівців щодо закупівлі за рамковими угодами. Завдяки навчанню члени тендерних комітетів обласних лікувально-профілактичних закладів отримали змогу підвищити свою кваліфікацію. Учасникам двох тренінгів вдалося опанувати передові техніки закупівлі та долучитися до міжнародної практики із забезпечення відкритості й прозорості державних закупівель, що є дієвим механізмом запобігання корупції. Крім набутих знань і навичок, було отримано технічні інструменти, що дають змогу оптимізувати роботу з виконання плану закупівель.

Рамкові угоди є надзвичайно ефективним механізмом. Він надає можливість не тільки отримати економічно привабливі ціни, а й дає більшої гнучкості при постачанні лікарських засобів. Це дає змогу економити час та зусилля персоналу закладів охорони здоров'я, які додатково до основної роботи ще й виконують закупівельні функції.

Переваги такого виду закупівель полягають у наданні можливості економії бюджетних коштів, зниженні ціни на ліки та прискоренні закупівель на початку року на наступний період. Але запровадження вказаного механізму закупівель потребує певного часу та дещо затримується у зв'язку з неявкою постачальників, внесенням додаткових пропозицій тощо.

Запровадження в практику діяльності лікувально-профілактичних закладів області рамкових угод сприятиме підвищенню якості надання медичних послуг та покращить доступ до життєво необхідних лікарських засобів.

На семінарі було розглянуто ряд актуальних питань щодо ліцензування підприємницької діяльності з оптової та роздрібною торгівлі лікарськими засобами, підготовки нової редакції Закону України «Про лікарські засоби» тощо. Учасники семінару обговорили проблемні питання щодо нормативно-правового забезпечення ринку лікарських засобів та суб'єктів корупційних правопорушень у сфері охорони здоров'я (*У Полтаві відбувся науково-практичний семінар «Стан та перспективи розвитку фармацевтичного ринку: нормативно-правове забезпечення» // Новини Полтавщини (<http://np.pl.ua/2015/04/u-poltavi-vidbuvsya-naukovo-praktychnyj-seminar-stan-ta-perspektyvy-rozvytku-farmatsevychnoho-rynku-normatyvno-pravove-zabezpechennya>). – 2015. – 28.04).*

Наука і влада

22 квітня в НТУУ «КПІ» відбувся міській форум «Інноваційний розвиток – основа заможної, процвітаючої громади та бізнесу». У його рамках у Центрі інноваційного підприємництва Наукового парку «Київська політехніка» відбулася урочиста церемонія підписання Меморандуму про співпрацю у форматі «влада – бізнес – наука» між Київською міською державною адміністрацією, Національним технічним університетом України «Київська політехніка» та Науковим парком «Київська політехніка».

Свої підписи під документом поставили київський міський голова В. Кличко, ректор НТУУ «КПІ» академік НАН України М. Згуровський і генеральний директор Наукового парку «Київська політехніка» Я. Кологривов.

Церемонія підписання увінчувала ряд заходів у рамках програми форуму. Візит київського міського голови до КПІ розпочався з огляду виставки розробок і стартапів політехніків, розгорнуту у виставковому залі Наукового парку «Київська політехніка». Після цього відбулися презентації стартап-проектами випускників стартап-школи КПІ Startup School «Sikorsky Challenge», які представив головний тренер школи, директор ізраїльського бізнес-інкубатора Be Next IT І. Пеер і їхні автори. Доповнила й узагальнила презентації розповідь ректора НТУУ «КПІ» М. Згуровського про Науковий парк «Київська політехніка», інноваційну екосистему Sikorsky Challenge, яку створено в університеті, та про перспективи побудови в КПІ інноваційного міста Polytesco Science City.

Назва цього амбітного проекту вже відома широкій громадськості – інформація про його старт пройшла по сторінках багатьох українських ЗМІ на початку лютого цього року. Сьогодні робота над створенням Polytesco Science City вже набирає обертів, про неї учасників форуму поінформували партнери Наукового парку, які беруть у проекті безпосередню участь, – представник інвестиційної компанії Iland Management В. Гнат і президент компанії Nature Technologies В. Рисухин.

Тож церемонія підписання Меморандуму стала логічним завершенням міського форуму, який, у свою чергу, має стати початком подальшої спільної діяльності столичної влади, бізнесу й науки в дуже важливій для всіх справі розвитку високих технологій та інноваційного підприємництва, а відтак і подолання багатьох проблем столиці та усієї країни загалом (*Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»* (<http://kpi.ua/15-04-22>)).

* * *

Під час пленарного засідання останньої сесії Вінницької обласної ради депутати змінили статут і перейменували Вінницький обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників на Комунальний вищий навчальний заклад «Вінницька академія неперервної освіти». Тепер тут можна здобувати другу спеціальність – нині це практичний психолог.

Вінницький інститут післядипломної освіти створено у 1940 р. Він мав назву Інститут удосконалення вчителів. У 1992 р. заклад реорганізовано в обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників (*Vinnytsia PressPoint* (<http://vn.presspoint.in.ua/2015/05/03/36389>). – 2015. – 3.05).

Проблеми інформатизації

Матеріали до Міжнародної наукової конференції «Бібліотека. Наука. Комунікація» (м. Київ, НБУВ, 6–8 жовтня 2015 р.)

Т. Горенко, канд. екон. наук, ст. наук. співроб. відділу політологічного аналізу СІАЗ Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського

Інформаційно-аналітична діяльність як чинник мінімізації інформаційних ризиків розвитку економіки

У статті розглянуто проблеми пошуку сучасних шляхів трансформації бібліотеки в загальнодержавний науково-інформаційний комплекс. Досліджуються характерні риси та особливості формування сучасного фінансового інформаційного простору та ефективність бібліотечних сервісів з використанням веб-ресурсів.

Ключові слова: економіка, фінанси, банківська діяльність, фінансові ринки, інформаційна інфраструктура, адвокація, фінансова грамота, національна безпека, дистантний користувач.

Сучасний бібліотечно-інформаційний простір України можна вважати таким, що формується під впливом нових історичних умов. Суспільні відносини потребують нових знань, нової якісної інформації. Серед нових замовників бібліотечно-аналітичних послуг з'являється більше бізнес-структур. Вагомим чинником у підготовці аналітичних проектів стає розвиток економічного та правового законодавства. Збільшується кількість питань, пов'язаних із фінансовою грамотою та світовим досвідом кредитного управління. Гостро постає проблема формування інформаційного простору фінансового сектору.

Актуальні дослідження вітчизняних науковців, присвячені сучасній специфіці розвитку вітчизняного інформаційного простору, дають визначення, формулюють ознаки (І. Вінчук [1], А. Манойло [6]), окреслюють архітектуру (С. Грицай [3], В. Ільганаєва [5]) та проблеми (В. Гастинщиков [2], В. Карпенко, О. Романенко) цього розвитку. До того ж питання української інформаційної політики докладно проаналізовано в колективній монографії вітчизняних науковців [4].

Проте в науці існує багато прогалин щодо практики формування інформаційного простору певних галузей. Наразі його не слід плутати з тими науковими знаннями, які отримують майбутні фахівці під час професійної підготовки або підвищення кваліфікації. Ідеться про формування простору,

доступного широкому загалу, з метою поширення об'єктивної, неупередженої та правдивої інформації.

Предмет дослідження. У зв'язку з вищезазначеним важливим питанням є визначення шляхів удосконалення інформаційного забезпечення розвитку економічної галузі, суб'єктів економічної науки, учасників фінансових ринків і споживачів фінансових послуг. Крім того, актуалізується завдання розробки технології формування та поширення аналітичної інформації, яка допомагає пересічному громадянину розібратися в тонкощах економічних особливостей розвитку країни, зокрема соціально значущих фінансових ринків України, і стає компонентом економічного сегмента вітчизняного інформаційного простору, найістотнішими ознаками якого є *сукупність суб'єктів* інформаційної взаємодії чи впливу; власне *інформація*, призначена для використання суб'єктами інформаційної сфери; інформаційні *інфраструктури*, що забезпечують можливість обміну між суб'єктами; суспільні *відносини*, які формуються як наслідок утворення, передачі, обміну, поширення й зберігання інформації всередині суспільства.

Сукупністю суб'єктів інформаційної взаємодії та впливу в економічній сфері можна вважати:

- ♦ різноманітні політичні партії, які, пропонуючи виборцям економічні зміни, відповідним чином наповнюють інформаційний простір;
- ♦ різні групи населення, які, маючи певний життєвий досвід, погляди та історично обумовлені особливості, по-різному пристосовуються до економічних реалій сьогодення та можуть вступати в інформаційні конфлікти й суперечності одна з одною;
- ♦ державу – в аспекті її економічної політики стосовно населення та інших держав, результатом якої на сьогодні є значна заборгованість держави, окремих галузей і підприємств зарубіжним країнам; відставання сектору економіки, який виробляє товари, від сектору економіки, який їх споживає; паливно-енергетична залежність від Росії; надмірний контроль економіки з боку українського уряду, що має ефект «придушення» того її сектору, що виробляє товар; криміналізація відносин між державними установами та бізнесом, розподілення між кланами найприбутковіших секторів економіки України; «відірваність» України від світової економіки [7, с. 16].

На думку С. Кулицького, «зіткнення інтересів різних суб'єктів у сфері фінансових відносин тягне за собою поширення інформаційно-психологічних операцій, війн та дезінформації у цій сфері» [8, с. 64]. Інформаційні війни між суб'єктами економічних відносин завдають державі не меншої шкоди, ніж бойові дії. Постійно зростаюче ускладнення внутрішньосуспільних інформаційних обмінів, насадження політико-економічної революційної необхідності не сприяють виникненню довіри в населення до тих реформ, які пропонують державні менеджери, особливо у сфері фінансів. Така ситуація не дає змоги населенню стати партнером для держави в реформуванні й викликає спротив, який може набувати різних форм: податковий або фінансовий майдани, зібрання та мітинги підприємців, протести вкладників або позичальників банків, невдоволених валютною політикою, тощо.

Щодо власне інформації, призначеної для використання суб'єктами інформаційної сфери, необхідно звернути увагу на її якість, доступність і види джерел. Сьогодні існує широкий спектр друкованих, теле- та радіопрограм, Інтернет. Проте, зважаючи на те, що засоби масової інформації висвітлюють точку зору певної політичної сили, а в Інтернеті ведеться інформаційна війна, виникає необхідність донесення якісної та правдивої інформації до її споживача. На цьому, зокрема, наголошує В. Горовий: «Сьогодні зростає потреба в користуванні інформацією всіх рівнів складності в управлінських структурах, від яких у нових умовах вимагалось прийняття самостійних, точних і ефективних рішень. Нової організації інформаційного забезпечення потребували ринкові перетворення. У зв'язку з демократичними перетвореннями в суспільстві, швидкою розбудовою численних політичних партій, появою значної кількості інших громадських організацій, зростають їхні інформаційні запити, формуються інформаційні бази цих структур і, відповідно, розвивається інформаційний ринок» [9, с. 25].

Ще одним елементом поняття «інформаційний простір» є інформаційна інфраструктура, що забезпечує можливість обміну між суб'єктами, помітне місце в якій посідають наукові бібліотеки.

Концепція трансформації бібліотеки в загальнодержавний науково-інформаційний комплекс, реалізована на прикладі Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського НАН України, була розроблена О. Онищенком – засновником вітчизняної школи інформаційного бібліотекознавства, який досліджує роль бібліотек як універсальних інформаційних центрів у соціокультурних процесах, що відбуваються в державі, формуванні в Україні інформаційного, громадянського суспільства.

За концепцією О. Онищенка, в умовах переходу до суспільства знань наукова бібліотека покликана не лише здійснювати традиційні бібліотечні функції збирання, систематизації, збереження документальної спадщини суспільства та надання до неї доступу. Вона має взяти на себе виконання функції науково-дослідного, інформаційного, видавничого й культурно-освітнього центру, що забезпечує належний інформаційно-аналітичний супровід суспільного розвитку. Саме в бібліотеках продукується синтезована інформація, яка стає затребуваним інформаційним джерелом у процесі прийняття рішень економічного, політичного, науково-гуманітарного характеру [10, с. 22].

Слушним у цьому контексті є також думка Т. Гранчак, що «розуміння владою проведення потрібних змін, їх підготовка, вироблення необхідних рішень та наступна реалізація цих рішень потребують відповідного інформаційного супроводу» [11, с. 18].

Четверта складова, а саме суспільні відносини, які формуються як наслідок утворення, передачі, поширення, зберігання інформації та обміну всередині суспільства, найбільше впливають на спільноту й мають дуже короткий часовий діапазон реакції.

Незадоволення, яке виникає після поширення негативної фінансової інформації, має миттєву протидію з боку споживачів фінансових послуг та

довгострокові наслідки. Адже фінансові відносини створюють інформаційне поле, яке необхідно розглядати як стратегічну складову загального інформаційного простору держави. Сучасний стан економіки України, її фінансової системи наочно демонструє, яким чином інформація може бути використана задля погіршення становища держави. Основними факторами, що впливають на рівень напруження в інформаційній війні, яку ми спостерігаємо протягом останнього часу, можна назвати:

- ◆ недосконалість у системі державного управління та регулювання фінансових ринків;
- ◆ відсутність судової практики в питаннях покарань за неналежну та неправдиву інформацію;
- ◆ недосконалість управлінської складової в менеджменті фінансових компаній (банки, страхові компанії, ломбарди, кредитні спілки тощо) та відсутність законодавства про особисту відповідальність власників компаній за фінансовий результат діяльності (особливо у випадку банкрутства);
- ◆ низький рівень фінансової грамотності населення. У результаті маємо неспроможність зіставити персональні фінансові можливості із зобов'язаннями, які споживачі беруть перед фінансовою установою;
- ◆ домінування маркетингових рішень, рекламних заходів, інформаційних повідомлень над правдивою інформацією, що призводить до введення в оману споживачів таких послуг. Серед них: адаптація інформації під запити споживача, дезінформація з метою отримання прибутку, викидання дезінформації, направленої проти конкурента. Відсутність судової практики застосування відповідальності за такі дії;
- ◆ неякісний консалтинг у сфері фінансових послуг, який надає саме фінансова установа.

Отже, можна стверджувати, що фінансова діяльність є специфічною формою соціальної комунікації, у процесі якої відбувається обмін інформацією між окремими особами, соціальними групами та державою. Виходячи з якості інформаційного наповнення такої комунікації, його відповідності здоровому глузду, законодавчим основам і вимогам державного управління, можна говорити про більш широкий зміст фінансових комунікацій, які в розвинутих країнах стають стратегією, тактикою та інструментом у побудові міжнародних інвестиційних відносин. Варто зауважити, що у випадках викривлення інформаційного компонента фінансових комунікацій, існування багатьох векторів його поширення, неправдивістю й необ'єктивністю поширюваної інформації, низьким рівнем освіти та відсутністю інформаційної грамотності суб'єктів комунікаційного процесу виникає загроза загальнодержавній інформаційній політиці.

Викривлення інформації у фінансовій сфері може призводити до фатальних результатів – розбрату, економічного падіння, валютної війни. У менш радикальному вигляді негативними наслідками «інформаційних викидів» можуть стати розбалансування валютного курсу, банкрутство банків, масові протести. Наприклад, у березні 2014 р. неправдиве повідомлення, опубліковане в китайському аналозі Twitter Sina Weibo, призвело до різкого падіння курсу

біткойну² на найбільших біржах Китаю, яке відбилося й на інших ринках. Ішлося про те, що Народний банк Китаю вимагатиме від місцевих банків закрити всі рахунки біткойн-компаній і, починаючи з квітня, штрафуватиме банки за будь-які фінансові транзакції з біткойн-біржами. Інформація швидко поширилася як факт через ряд інформаційних служб, зокрема агентство Bloomberg, – реакція ринків була швидкою та болючою.

Ще одним прикладом небезпеки для стабільного функціонування банківсько-фінансової сфери може стати поширення неправдивої інформації, спрямованої проти конкретних фінансових установ, з використанням таких інструментів, як sms-повідомлення, негативні повідомлення в соціальних мережах або створення «інформаційних приводів» для професійної журналістської спільноти. Фінансові комунікації в результаті подібних подій зазнають негативних впливів. У результаті суспільні відносини, які формуються як наслідок утворення, передачі, розповсюдження, зберігання та обміну, руйнуються або деформуються, що призводить до виникнення недовіри до фінансової системи країни.

В українських реаліях фінансова система через існування як політичних, так й економічних проблем схильна до коливань. Наголосимо хоча б на тому факті, що за 2012–2014 рр. банківська система країни з різних причин втратила близько 43 банків. Інформаційні вкидання, як зовнішні, чого не можна виключати в умовах «гібридної» війни, так і внутрішні, приводів для яких сучасний стан країни дає достатньо багато, є загрозою не лише фінансовій та економічній безпеці, а й національній безпеці загалом. Адже банківська система є елементом економічного базису суспільства, що розвивається за законами ринкової економіки. Вона внутрішньо організована, взаємопов'язана та має свою специфіку, яка проявляється в її функціях: створення грошей і регулювання грошової маси; трансформаційна та стабілізаційна функції. Отже, за умови відсутності регуляторної та стабілізаційної функцій ця система може не втриматися.

Вийти переможцем в інформаційній війні – це вчасно зрозуміти ймовірні загрози та навчитися їм запобігати. При цьому управління інформаційним простором – загальнодержавне завдання, а формуванням інформаційно-аналітичного мислення повинна займатися наукова, освітня, професійна спільнота.

Роль бібліотеки в процесі становлення наукового мислення незаперечна. Не менш важливим є досвід бібліотек з адвокації. Цей термін можна перекласти як політичний процес, ініційований особою або групою осіб, що має на меті впливати на прийняття рішень у політичних, економічних, соціальних системах і закладах. Проте він має й інше трактування – «змінювати» думку інших. І в цьому процесі важлива роль відводиться саме таким інформаційним осередкам, як бібліотеки та аналітичні центри. Створені ними інформаційні бази, підготовлені аналітичні матеріали дають змогу широкому загалу скористатися достовірною інформацією з питань економіки, фінансів тощо.

² Довідково: Біткойн – віртуальна валютна платіжна система.

Як зауважила у своїх дослідженнях Т. Гранчак, «значення бібліотеки як суб'єкта політичної комунікації зростає в сучасних умовах збільшення обсягів інформаційних потоків, коли для окремої особистості ускладнюється можливість пошуку і адекватного сприйняття нової інформації. Для збереження активної ролі громадськості в суспільно-політичному процесі, запобігання передачі функції інтерпретатора соціального контексту “інформаційній еліті” – мережі інститутів, організацій, асоціацій, освітніх установ, груп інтересів тощо – доцільно використання досвіду просвітницької діяльності бібліотек, які мають бути в центрі складної мережі взаємин, що визначають співтовариство, і добре інтегровані в співтовариство, якому служать» [11, с. 234]. Те саме справедливо й стосовно фінансової комунікації.

У цьому контексті доречним є звернення до досвіду Національної юридичної бібліотеки та Служби інформаційно-аналітичного забезпечення Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, які, намагаючись стати на заваді інформаційному «розгойдуванню» економічного сектору та нагнітання деструктивних настроїв громадськості, здійснюють компетентне інформування громадськості та органів державної влади й місцевого самоврядування щодо актуальних процесів, що відбуваються в економічній сфері. Зокрема, варто згадати підготовку й поширення зазначеними підрозділами через адресну доставку та шляхом представлення на власному веб-сайті (<http://nbuviar.gov.ua>) інформаційно-аналітичних матеріалів економічної проблематики, ведення відповідних рубрик в інформаційно-аналітичних виданнях «Резонанс» (виходить двічі на тиждень), «Україна: події факти, коментарі» та «Громадська думка про правотворення». Так, протягом 2014 р. у випусках видань інформаційно-аналітичних підрозділів НБУВ було опубліковано 50 аналітичних матеріалів економічної проблематики.

Крім того, позитивним є досвід співпраці з бібліотекою як науковим закладом представників різних професійних об'єднань. Під час своєї роботи вони безпосередньо зацікавлені в тому, щоб галузь працювала з достовірними інформаційними матеріалами, які ставали б інформаційною базою для ухвалення обґрунтованих виважених рішень. Саме вони можуть надавати бібліотечному сервісу професійно обґрунтовану інформацію, готувати моніторинг законодавства за галузевою або іншими ознаками. Прикладом може служити моніторинг законодавства, який систематично виходить в аналітичному виданні «Громадська думка про правотворення». Інформація для такого моніторингу готується раз на тиждень співробітниками юридичної компанії, фахівцями в певній галузі права. Розподіляється за актуальними напрямками. Моніторинг складається з декількох рубрик, які можуть змінюватися протягом року. Це насамперед поєднує всі можливі нормативні документи, прийняті в країні за певний час, та дає стисло характеристику. Крім якості підготовленої інформації, дуже важливим аспектом є її своєчасність.

Співпраця з професійними об'єднаннями банкірів, страховиків, юристів, політологів сприяє розширенню наукової спільноти, розвитку національного інформаційного простору та суспільства. Спільна практика підготовки інформації та залучення партнерів з бібліотечних працівників, аналітиків,

фінансистів, державних службовців до її використання надає можливість створювати суспільні відносини, яким будуть характерні такі риси, як виваженість, достовірність, об'єктивність. Це приведе до мінімізації інформаційних ризиків розвитку економіки, підвищенню свідомості користувачів бібліотек та сприятиме підвищенню фінансової грамотності населення.

Література

1. *Вінічук І.* Особливості впливу глобальних систем масової комунікації на особистість / І. Вінічук // Бібліографознавство. Документознавство. Інформологія. – 2012. – № 1. – С. 50–53.
2. *Гастинщиков В.* Узагальнення міжнародного досвіду при визначенні шляхів входження України у світовий інформаційний простір / В. Гастинщиков // Вісн. Кн. палати. – 2010. – № 12. – С. 31–35.
3. *Грицай С.* Архітектоніка сучасного медіа-простору / С. Грицай // Вісн. Кн. палати. – 2012. – № 5. – С. 26–29.
4. *Губерський Л.* Інформаційна політика України: європейський контекст / Л. Губерський, Є. Камінський [та ін.]. – Київ : Либідь, 2007. – С. 360.
5. *Ільганаєва В.* Теоретико-методологічний синтез соціально-комунікаційного знання / В. Ільганаєва // Філософія спілкування: філософія, психологія, соціальна комунікація. – 2009. – № 2. – С. 96–101.
6. *Манойло А.* Государственная информационная политика в особых условиях : монографія / А. Манойло. – Москва : МИФИ, 2003. – 388 с.
7. *Геец В.* Макроэкономическая оценка денежно-кредитной и валютно-курсовой политики Украины до и во время финансового кризиса / В. Геец // Экономика Украины. – 2009. – № 2. – С. 5–24.
8. *Кулицький С.* Дослідження фінансових комунікацій на базі ресурсів наукової бібліотеки / С. Кулицький // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України. – Київ, 2012. – Вип. 33. – С. 64.
9. *Горовий В.* Бібліотеки як сучасні центри української інформатизації / В. Горовий // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України. – Київ, 2009. – Вип. 25. – С. 25.
10. *Онищенко А. С.* Национальная библиотека Украины имени В. И. Вернадского как многопрофильный научно-исследовательский центр / А. С. Онищенко, В. Г. Попрощая // Библиотеки национальных академий наук: проблемы функционирования, тенденции развития : науч.-практ. и теорет. сб. ; редкол.: А. С. Онищенко (пред.) [и др.]. – Киев, 2003. – Вып. 2. – С. 15–39.
11. *Гранчак Т.* Бібліотека і політична комунікація : монографія / Т. Гранчак ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2012. – 481 с.

12. *Мар'їна О.* Інструментальні методи моделювання поведінки користувачів та критерії ранжирування науково-інформаційних порталів у веб-просторі / *О. Мар'їна, А. Струнгар* // Бібл. вісн. – Київ, 2014. – № 4. – С. 22–26.

Tatiana Horenko

V. I. Vernadsky National Library of Ukraine

Information-Analytical Activity as a Factor Can Reduce Risk of Development of Economy

The article is devoted to the problems of the searching the modern ways of libraries' transformation in the common state science information complex. The typical outlines and peculiarities of the modern financial information space and the effectiveness of libraries' services with web-resources using are analysed.

The main object is to found the national product in order to familiarise the general public with subdivisions' scientific and analitic achievements and to create the professional library community around internet-resources.

The author analyses how to make use the prepared information for forming the users' modern economic, juridical and political thought and the advocativeness in order to the right perception of the population the offers according to reforms.

The Ukrainian scientists offer the new technologies of such informative space. Libraries have the large importance on the phase of the preparing an information and its transformation in our society.

Keywords: economy, finance, bank activity, financial markets, information, advocativeness, financial competence, national security, user.

Татьяна Горенко

Национальная библиотека Украины имени В. И. Вернадского

Информационно-аналитическая деятельность как фактор минимизации информационных рисков развития экономики

В статье рассмотрены проблемы поиска современных путей трансформации библиотеки в общегосударственный научно-информационный комплекс. Исследуются характерные черты и особенности формирования современного финансового информационного пространства и эффективность библиотечных сервисов с использованием веб-ресурсов.

Одна из главных задач – создание национального продукта с целью ознакомления широкой общественности с достижениями научных и аналитических подразделений, создание вокруг интернет-ресурса профессионального библиотечного сообщества, использование подготовленной информации для формирования современного экономического, юридического и политического мышления у пользователей, адвокация с целью правильного восприятия населением предложений по реформированию. Новые технологии такого наполнения информационного пространства предлагают украинские ученые. Большое значение на этапе подготовки информации, ее трансформации в общество приобретают библиотеки.

Ключевые слова: экономика, финансы, банковская деятельность, финансовые рынки, информационная инфраструктура, адвокация, финансовая грамота, национальная безопасность, дистантный пользователь.

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції
«Бібліотека XXI століття: перспективи та інновації»
(м. Київ, КНУКіМ, 23–24 квітня 2015 р.)

В. Гулай,

д-р політ. наук, завідувач кафедрою Міжнародної інформації
Національного університету «Львівська політехніка»

Актуальні тенденції розвитку інформаційно-комунікативного простору та потреби трансформації змісту підготовки інформаційних аналітиків-міжнародників

Становлення інформаційної цивілізації наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. позначилося істотними змінами в усіх сферах життєдіяльності суспільства, у тому числі і в політичній. Серед таких можемо назвати появу структурування інформаційно-комунікативного простору як частину (підпростір) простору соціокультурного, тобто включення в соціальну реальність і дійсність зон, у яких діють переважно інформаційно-комунікативні чинники. У самому інформаційно-комунікативному просторі виділяють підпростори науково-технічної, економічної, політичної, управлінської, культурної та інших видів соціальної інформації, що об'єднуються формами комунікативної діяльності та її інформаційним характером.

Інформаційно-комунікаційний простір розглядається О. Дубасом у сучасних умовах як рівень розвитку культури певного суспільства й потужний владний ресурс, за допомогою якого державні та недержавні інституції конструюють, просувають і легітимізують політичні цінності, ідеали, образи, а також їхніх безпосередніх носіїв. Отже, одним з найактуальніших питань сучасної політичної аксіології виступає дослідження системи етико-політичних цінностей у межах теорії політичної комунікації. Політичні процеси в сучасному світі мають багато вимірів. Одним з найважливіших є культурно-політичний вимір. Упродовж останніх десятиліть роль і значення інформаційно-комунікаційних процесів постійно зростає, що багато в чому зумовлено особливостями становлення цивілізаційних засад постсучасності як нової епохи в історії людства. Адже кожна нова цивілізація визначається змінами в царині масової комунікації. У сучасних умовах сутність і спрямування інформаційно-комунікаційних відносин у тому чи іншому суспільстві є визначальним чинником соціокультурного, політичного та економічного розвитку. Зокрема, ефективність забезпечення політичного розвитку значним чином залежить від використання теоретико-методологічного інструментарію аналізу, прогнозування та моделювання. Так, за словами К. Ващенко, політичний аналіз є галуззю політологічного знання, до компетенції якої належить науково ангажований, тобто критично-рефлексивний, доказовий і ціннісно навантажений пошук моделей розв'язання конкретних проблем, з якими стикаються суб'єкти політичної діяльності. За своєю природою політичний аналіз є не просто

інструментальним, а й комунікаційним знанням, яке включає в себе як важливий вимір спрямованість на зміну політичної реальності на основі наукового обґрунтованого прогнозу.

Як слушно зауважує В. Степанов, моделювання інформаційно-комунікативного простору має враховувати, що розвиток технологій моніторингу й аналітики потребує оперативності, багатофакторного охоплення реальності, що необхідні для ефективного соціального керування. Реалізація нового інформаційного режиму поряд з інтелектуалізацією інформаційного простору припускає синтез управлінських та інформаційно-аналітичних технологій, що надалі повинне видозмінити характер і спосіб реалізації управлінських функцій, роль традиційних інститутів державної влади, демократичних процедур, значною мірою замінивши їх віртуальними соціальними технологіями.

Результативно вирішувати окреслені завдання в структурі науково-дослідних інституцій, аналітичних центрів, навчальних закладів (усіх рівнів акредитації), відповідних урядових організацій та структур покликані нової категорії «працівники знань», до яких можемо зараховувати кваліфікованих інформаційних аналітиків-міжнародників.

Саме для якісної підготовки таких фахівців у 2006 р. в Національному університеті «Львівська політехніка» була створена кафедра міжнародної інформації. У 2013 р. напрям 6.030204 «Міжнародна інформація (ОКР «бакалавр»), спеціальності 7.03020401 «міжнародна інформація (ОКР «спеціаліст») та 8.03020401 «міжнародна інформація» (ОКР «магістр») Національного університету «Львівська політехніка» були успішно акредитовані за найвищим IV рівнем акредитації.

Базові знання з інформаційно-аналітичної підготовки студенти-бакалаври «Міжнародної інформації» Національного університету «Львівська політехніка» отримують з курсів «Теорія та практика комунікації», «Бази даних», «Аналіз зовнішньої політики» тощо. У 2013 р. у програму підготовки ОКР «бакалавр» напряму «Міжнародна інформація» введено дисципліни «Інформаційний менеджмент», «Правова аналітика в міжнародних інформаційних відносинах». Вступники 2015 р. зможуть отримати необхідні компетенції в нових курсах «Аналіз та прогнозування політики держав Центральної та Східної Європи» та «Забезпечення діяльності дипломатичних і консульських установ та їх персоналу».

Узагальнюючу роль у цій складовій програми підготовки фахівців міжнародної інформації відіграє оволодіння курсом «Інформаційно-аналітична діяльність в міжнародних відносинах» (три кредити ЄКТС), де вони проходять такі теми, як «Інформаційна продукція в системі національних та міжнародних інформаційних ресурсів», «Поняття, різновиди та джерела аналітичної інформації», «Документ як об'єкт аналізу», «Поняття, структура та процес підготовки аналітичного документа», «Основні положення та зміст інформаційно-аналітичної роботи в галузі міжнародних відносин», «Інформаційно-аналітичне забезпечення зовнішньополітичної діяльності держави», «Класифікація інформаційних центрів та установ», «Провідні

неурядові інформаційно-аналітичні центри в галузі міжнародних відносин та зовнішньої політики» та ін.

Підготовка студентів-магістрів спеціальності «міжнародна інформація» здійснюється за двома спеціалізаціями: «Прикладний аналіз інформації та прогнозування регіональних процесів» та «Інформаційно-аналітичне забезпечення зовнішньої політики європейських держав», що включають відповідні цикли вибіркового дисциплін.

Система обов'язкових змістовних модулів в умовах виробничої діяльності повинна забезпечувати оволодіння такими вміннями: проводити інформаційно-аналітичне дослідження; складати огляди та реферати за іноземними інформаційними матеріалами; проводити пошук документальної та фактографічної інформації; проводити систематизацію та узагальнення даних, виявляти ключові моменти; проводити аналіз міжнародної інформації соціальних систем; проводити аналіз міжнародних систем і глобального розвитку; проводити аналіз проблем інформаційного суспільства; здійснювати математичне моделювання ситуацій у міжнародних відносинах; аналізувати досвід використання інформаційних війн та психологічних операцій у міжнародних відносинах; проводити пошукове й нормативне прогнозування; використовувати сучасні програмні засоби для експертних оцінок і системного аналізу в міжнародних відносинах; використовувати у своїй діяльності іноземні мови; проводити навчальні заняття; створювати аналітичні документи – і все це з активним використанням сучасних інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ).

В умовах виробничої або науково-дослідної діяльності підготовлені фахівці-магістри спеціальності «міжнародна інформація» Національного університету «Львівська політехніка» проявляють уміння шукати, збирати, систематизувати, узагальнювати інформацію, формувати власні погляди на явища, події, процеси, а також за результатами аналізу продуктів власної діяльності та самостережень приймати рішення, вибрати стратегію діяльності.

Актуальні тенденції розвитку інформаційно-комунікативного простору потребують приведення у відповідність до загальноновизнаних міжнародних стандартів програм підготовки відповідних фахівців, у тому числі інформаційних аналітиків-міжнародників. У цьому контексті, на наше переконання, перспективним є підготовка в Україні профілю нової міждисциплінарної програми, виходячи з Міжнародної стандартної класифікації освіти (МСКО-2013) з розвитком спеціалізації 0612 «Створення баз даних та інформаційних систем та їх адміністрування» напряму 061 «Інформаційно-комунікаційні технології» наукової галузі 06 «Інформаційно-комунікаційні технології».

І. Рудь,

мол. наук. співроб. відділу політологічного аналізу

Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, канд. політ. наук

Проблема оптимізації інформаційно-аналітичної та пошукової діяльності в умовах сучасних інформаційних процесів

Інформаційна аналітика, спираючись на наукове знання, здійснює оцінку фактів і подій, прогнозуючи їхній розвиток з урахуванням не тільки узагальнених типових параметрів, а й цілого спектра факторів, включаючи суб'єктивно-особистісні, випадкові важелі впливу, а також свідомі акції конкуруючих сил, протиборство інтересів, аналізує вплив соціальних технологій на суспільні процеси.

Інформаційна аналітика, активно оперуючи інформаційними продуктами і послугами, насамперед виконує завдання якісно-змістовного перетворення інформації, функціонально перетинаючись у цьому плані з науковою (виробництво нового знання) і управлінською (розробка варіантів рішень, сценаріїв) діяльністю. Характер функціонального перетину (взаємодії) у системі аналітика – наука – управління визначається специфікою аналітики. З наукою її об'єднує інформаційний спосіб пізнання й наукового аналізу реальності.

Аналітика найбільш близька до гуманітарної науки, що спирається на герменевтичні методи, тобто в широкому сенсі – на інтерпретацію текстів, якщо останні трактувати універсально-інформологічно як документи, тексти, дані, повідомлення про події тощо, а також до тих розділів науки, а видів наукових завдань, що вивідні знання отримують не дослідно-експериментальним шляхом, а на основі аналізу та інтерпретації існуючих теорій, описів фактів, засобів інформаційного моделювання реальності.

Подібно досліднику такого профілю аналітик, спираючись на інформаційні моделі (відбитки в інформаційному просторі подій, фактів, дій, ідей, думок, почуттів людей, природних, соціальних, політичних, фінансових, економічних процесів тощо), виявляє в них об'єктивні закономірності й тенденції, визначає рушійні ними механізми, причинно-наслідкові зв'язки. У цьому сенсі аналітик створює нове знання про ті фрагменти реальності, які перебувають у полі його професійного інтересу, виступаючи де факто дослідником своєї предметної області.

Це дослідження неможливе без використання досягнень інтернет-простору та основних інструментів пошуку в мережі пошукових систем, веб-каталогів тощо.

На сьогодні аналітична діяльність при проведенні контент-аналітичних і оглядових досліджень часто стикається з проблемою економії часу при пошуку інформації за релевантністю. Адже провідні пошукові системи при очевидних їхніх перевагах видають безліч посилань, які, незважаючи на кількість, густоту та розташування ключових слів, являють собою прості згадки про предмет

пошуку та не завжди корелюють із суттю предмету чи наукової проблеми. Глобальна мережа не структурована і «не зібрана».

Пошукові засоби й технології, що використовуються для реалізації інформаційних потреб, визначаються типом і станом розв'язуваного аналітичного завдання основної діяльності: співвідношенням його знання і незнання про досліджуваний об'єкт. Крім того, процес взаємодії користувача-аналітика із системою визначається рівнем знання користувачем змісту ресурсу (повноти подачі, достовірності джерела тощо) і функціональних можливостей системи як інструменту. У цілому ці чинники зазвичай зводяться до поняття «професіоналізм» – інформаційного (підготовлений/непідготовлений користувач) і предметного (професіонал/непрофесіонал).

Процес пошуку інформації носить емпіричний характер. Він являє послідовність кроків, що призводять до посередництва системи для отримання певного результату, що дає можливість оцінити його повноту. При цьому поведінка користувача, як організуючого початку керування процесом пошуку, мотивується не тільки інформаційною потребою, а й різноманітністю стратегій, технологій і засобів, що надаються системою пошуку інформації.

Зазвичай користувач не має вичерпних знань про інформаційне наповнення ресурсу, у якому проводить пошук, тому оцінити адекватність виразу запиту, як і повноту одержуваного результату він може тільки відшукавши додаткові відомості або організувавши процес так, щоб частина результатів пошуку могла використовуватися для підтвердження або заперечення адекватності іншої частини.

Доволі часто в роботі аналітик стикається з тим, що пошуковики видають посилання, які отримали перші місця пошуку внаслідок дії засобів для підвищення позицій сайту, що важливо враховувати як при безпосередньому пошуку інформації, так і при оприлюдненні кінцевого результату досліджень у мережі.

Пошук інформації в Інтернеті проходить такі етапи:

1. Визначення проблемного поля, формування семантичного образу пошукового запиту, який характеризує сферу, що цікавить дослідника.

2. Відправлення сформованого запиту на пошукову машину. На більшості пошукових сайтів є можливість уточнення зони пошуку за допомогою вибору потрібних пунктів з меню.

3. Пошуковий сервер надсилає користувачу список посилань веб-сторінок, на яких виявлені або знайдені потрібні слова або словосполучення з коротким описом кожного з них і невеликим фрагментом сторінки, де їх було знайдено.

4. Перегляд відповідних веб-сторінок замовником. На цьому етапі користувач заходить на кожне посилання, яке може містити потрібну інформацію.

5. Збереження знайденого матеріалу на комп'ютері або на іншому носії.

За таких умов, не маючи ефективних пошукових програм, знайти в мережі потрібну інформацію доволі складно. В інтернет-середовищі досить успішно функціонують електронні бібліотеки, аналітичні довідкові портали тощо. Зазвичай усі такі ресурси й приватні особи, які займаються поширенням

інформації, дуже зацікавлені в тому, щоб потенційний користувач якнайшвидше потрапив на їхній сайт – усе це створює сприятливі умови для появи та розвитку різноманітних пошукових засобів і пошукових систем.

Отже, проблема оптимізації пошуку стає дедалі важливішою в аналітичній діяльності. Обсяг доступної для конкретного пошуковця інформації в Інтернеті багато в чому обмежується можливостями пошукових систем. Тому дуже важливо мати уявлення про те, як працюють пошукові системи, як багато сторінок вони «бачать» і наскільки актуальна надається ними інформація.

Проаналізувавши структуру пошукових запитів та інформаційно-пошукових систем, можна спрогнозувати їх подальшу спеціалізацію в руслі спрощення завантаження й пошуку даних, їх каталогізації та обробки, що в майбутньому збільшить їхній вплив на наукову й аналітичну діяльність.